

**SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI MIEJSKIEGO
OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ
ZA 2018 ROK**

Sosnowiec 2019

Spis treści:

Wstęp	4
I. Informacje ogólne	5
II. Pomoc udzielana na podstawie ustawy o pomocy społecznej	9
1. Realizacja pomocy i rodzaje świadczeń	9
2. Pomoc dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością	16
3. Pomoc usługowa dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz pomoc instytucjonalna	18
III. Pomoc udzielana na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	23
IV. Pomoc udzielana na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	26
V. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności	30
VI. Aktywizacja społeczna i zawodowa bezrobotnych oraz innych osób niepozostających w zatrudnieniu	34
1. Realizacja projektu konkursowego – „Rodzina działaniami silna”	35
2. Realizacja projektu – „Jesteśmy do usług”	36
3. Realizacja projektu – „Tacy sami bez ściany między nami	37
4. Realizacja projektu – „Działamy dla ludzi – przez ludzi”	39
5. Klub Integracji Społecznej	40
6. Wolontariat Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	42
VII. Pomoc realizowana na podstawie ustawy o dodatkach mieszkaniowych i ustawy Prawo energetyczne	44
1. Dodatek mieszkaniowy	44
2. Dodatek energetyczny	47
VIII. Pomoc realizowana na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, ustawy o systemie oświaty oraz uchwały w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dobry start”	48
1. Świadczenia rodzinne	48
2. Zasiłek dla opiekuna	51

3.	Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	52
4.	Postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych	53
5.	Świadczenie wychowawcze - Program „Rodzina 500+”	54
6.	Świadczenie „Dobry start”	56
7.	Świadczenie „Za życiem”	57
8.	Pomoc materialna dla uczniów	57
IX.	Dochodzenie należności i prowadzenie postępowań administracyjnych w zakresie stosowanych ulg	59
X.	Realizacja zadań w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej	61
1.	Wspieranie rodzin z dziećmi w prawidłowym funkcjonowaniu	61
2.	Instytucjonalna piecza zastępcza	63
3.	Rodzinną piecza zastępcza	63
4.	Świadczenia dla usamodzielniających się wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej	66
5.	Młodzież w projekcie pozakonkursowym	67
6.	Pomoc realizowana na podstawie ustawy o pomocy społecznej	67
XI.	Potrzeby Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej na 2019 rok	68

Wstęp

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu działa na podstawie Statutu nadanego przez Radę Miejską w Sosnowcu *Uchwałą Nr 420/XXXIV/2016 z dnia 25 sierpnia 2016 r.* ze zmianami. Do dnia 30 listopada 2018 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu działał na podstawie *Regulaminu Organizacyjnego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu zatwierdzonego Zarządzeniem Nr 444 Prezydenta Miasta Sosnowca z dnia 20 maja 2015 r.* ze zmianami, zaś od dnia 1 grudnia 2018 r. działa na podstawie *Regulaminu Organizacyjnego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu zatwierdzonego Zarządzeniem Prezydenta Miasta Sosnowca Nr 806 z dnia 30 listopada 2018 r.*

Perspektywę wieloletnią w zakresie zadań polityki społecznej wyznacza Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Sosnowca na lata 2011-2020, przyjęta *Uchwałą Nr 909/LXV/10 Rady Miejskiej w Sosnowcu z dnia 28 października 2010 r.* z późniejszymi zmianami.

Zgodnie ze statutem w obszar działania Ośrodka wchodzi w szczególności zadania z zakresu:

1. ustawy o pomocy społecznej,
2. ustawy o świadczeniach rodzinnych,
3. ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
4. ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
5. ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
6. ustawy o systemie oświaty,
7. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
8. ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (w 2018 r. Ośrodkiem realizującym świadczenia wychowawcze, dodatki wychowawcze lub dodatki w wysokości świadczenia wychowawczego na podstawie *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczególnych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start”*, które weszło w życie z dniem 1 czerwca 2018 r. zlecono również wypłatę nowego, jednorazowego świadczenia ustanowionego w ramach rządowego programu „Dobry Start”),
9. ustawy o dodatkach mieszkaniowych,
10. ustawy Prawo energetyczne,
11. ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
12. ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

W strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonuje Klub Integracji Społecznej, który działa w oparciu o ustawę o zatrudnieniu socjalnym, ustawę o promocji

zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawę o pomocy społecznej. W strukturach Zespołu Pracy Socjalnej prowadzony jest wolontariat, który realizuje zadania na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

Ośrodek prowadzi obsługę finansową i administracyjno-kadrową Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Sprawozdanie z działalności Ośrodka zostało przygotowane z uwzględnieniem obowiązków ustawowych wynikających z art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej oraz art. 179 ust 1 i art. 182 ust. 5 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ujęto w nim również realizację innych zadań statutowych Ośrodka.

I. Informacje ogólne

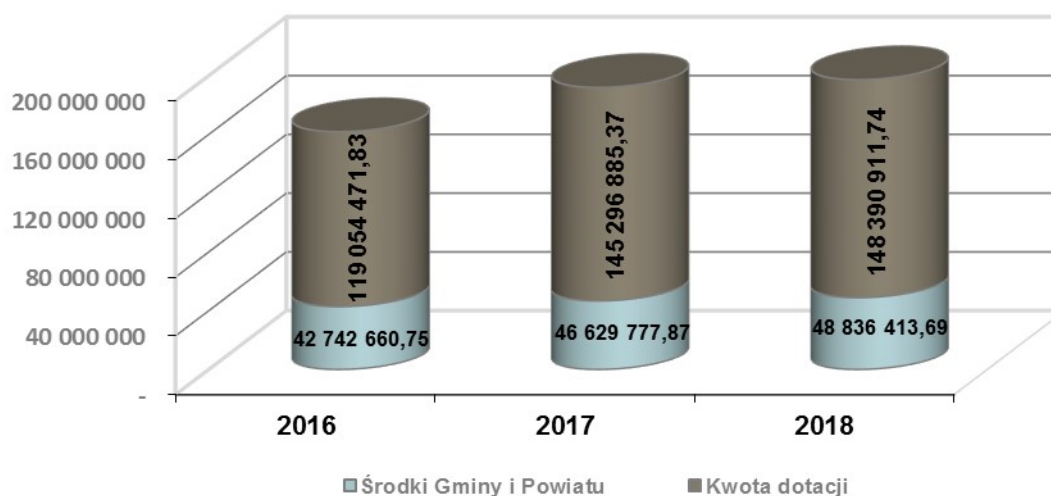
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej funkcjonując w mieście na prawach powiatu wykonuje zadania gminy, powiatu oraz zadania zlecone przez administrację rządową.

W 2018 r. na zadania realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu wydano 197 227 325,43 zł, z czego przeznaczono:

- 64 770 744,44 zł - na zadania własne gminy i powiatu,
- 132 456 580,99 zł - na zadania zlecone gminie i powiatowi.

Zadania realizowane przez Ośrodek są finansowane z dotacji przekazywanych przez budżet państwa, środków miasta (środki gminy i powiatu) oraz środków pozyskiwanych z innych źródeł, np. Europejskiego Funduszu Społecznego. Z dotacji pochodzą środki na realizację zadań zleconych gminie i powiatowi. Budżet państwa dofinansowuje również niektóre zadania własne.

Wykres nr 1. **Budżet Ośrodka w latach 2016 – 2018 z podziałem na źródło finansowania**

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

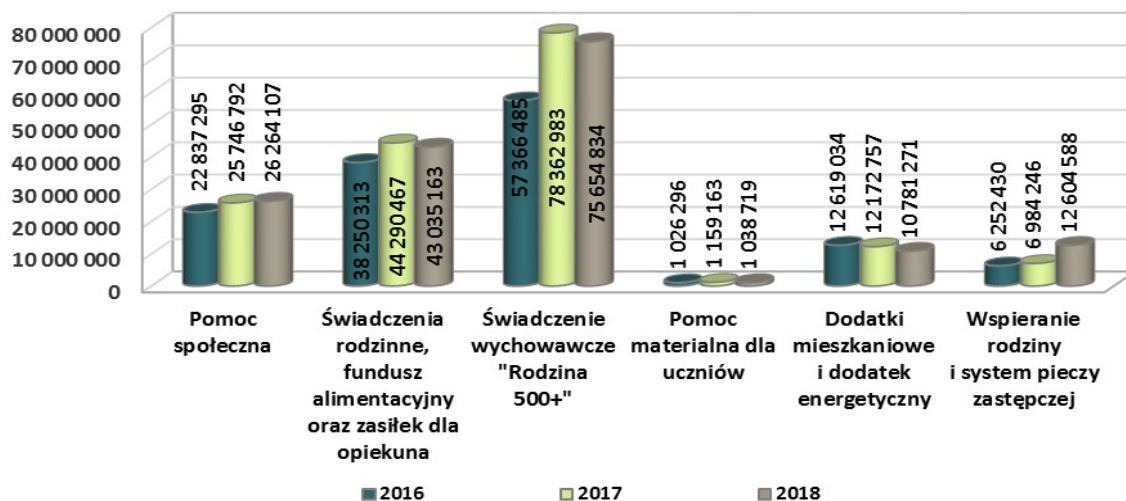
W 2018 r. nieco ponad 75% środków budżetowych Ośrodka, tj. 148 390 911,74 zł pochodziło z dotacji, w tym środki z Europejskiego Funduszu Społecznego w wysokości 1 834 257,75 zł. Pozostała kwota 48 836 413,69 zł, stanowiąca prawie 25% budżetu, pochodziła ze środków miasta.

W ostatnich latach wzrost wydatków Ośrodka, spowodowany był realizacją zadań zleconych przez administrację rządową, głównie zapisów ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, czyli wypłaty świadczeń w ramach programu „Rodzina 500+”. Świadczenia wypłacane są od kwietnia 2016 r., co jest odzwierciedlone w wydatkach.

Na wzrost wydatków Ośrodka w 2018 r. miały również wpływ:

- podniesienie kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej,
- wzrost kosztów ponoszonych za godzinę usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych (w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi) świadczonych w miejscu zamieszkania,
- rosnące koszty za pobyt mieszkańców Sosnowca w specjalistycznych domach pomocy społecznej poza terenem miasta,
- zwiększenie wysokości kwot: specjalnego zasiłku opiekuńczego, zasiłku dla opiekuna, zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego,
- w obszarze wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej podwyższenie kosztów związane jest z realizacją wypłaty świadczeń z rządowego programu „Dobry start”,
- wypłata dodatków wychowawczych,
- rozwój zawodowego rodzicielstwa zastępczego w tym zwiększenie wysokości kwot wynagrodzeń przysługujących rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka oraz wysokości pomocy dla osoby usamodzielnianej.

Wykres nr 2. **Wydatki ponoszone na realizację świadczeń w latach 2016 - 2018**

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

W 2018 roku w związku ze wzrostem najniższego wynagrodzenia za pracę oraz brakiem zmian w wysokości kryterium dochodowego zmniejszyła się liczba uprawnionych, a tym samym kwota wydatków na: świadczenie wychowawcze „Rodzina 500+” na pierwsze dziecko, i świadczenie z funduszu alimentacyjnego.

Mniej korzystających z dofinansowania do czynszu, spowodowany zwiększeniem dochodów gospodarstw domowych, a czasem utratą tytułu prawnego do lokalu, wpłynął również na zmniejszenie kwoty wydanej w 2018 roku na dofinansowania do czynszu oraz przyznawanie dodatków energetycznych.

Łącznie na realizację świadczeń wypłacanych przez Ośrodek w 2018 r. wydano 169 378 681 zł. Prawie 45% z tej kwoty wydano na wypłatę świadczenia wychowawczego w ramach programu „Rodzina 500+”. Ponad 25% wydano na realizację świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, wypłatę zasiłków dla opiekuna oraz wypłatę jednorazowych świadczeń na podstawie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Prawie 16% kwoty na świadczenia wydankowano na wsparcie przyznawane na podstawie ustawy o pomocy społecznej. Ponad 7% środków to kwota wydana na świadczenia wypłacane na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Na dofinansowanie do czynszu wraz z dodatkiem energetycznym wydano nieco ponad 6% środków. Na pomoc materialną dla uczniów w 2018 r. wydano 1 038 719 zł.

Dodatkowo kwota dofinansowania ze środków PFRON do zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami wydatkowana w 2018 r. wyniosła 3 009 913 zł.

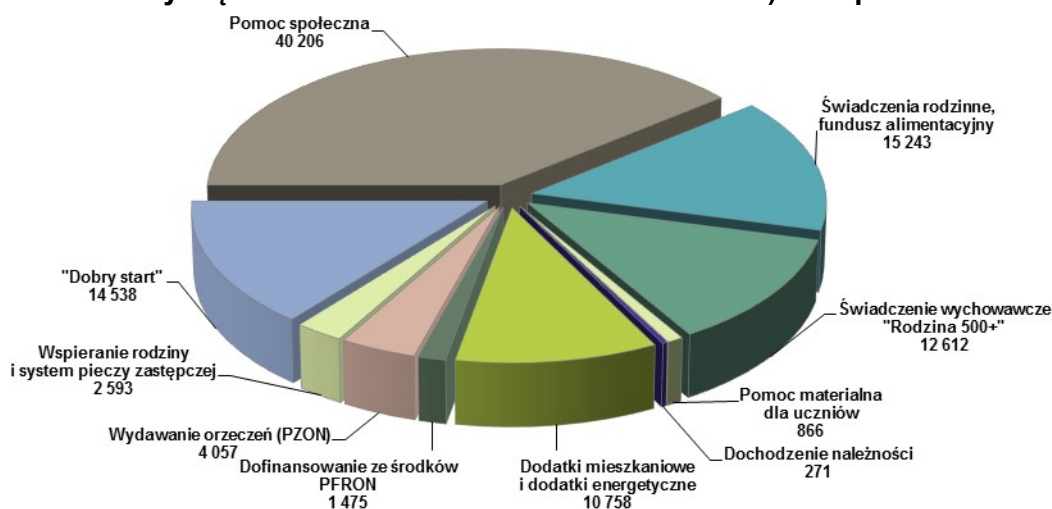
Prawidłową realizację zadań oraz funkcjonowanie Ośrodka zapewniała kadra, w skład której wchodziło wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. 388 pracowników – w tej liczbie ujęto 25 pracowników zatrudnionych na zastępstwo. W 2018 r. 168 pracowników Ośrodka podnosiło swoje kompetencje i umiejętności poprzez uczestnictwo w różnego rodzaju szkoleniach.

W roku sprawozdawczym Ośrodek wydał ogółem 102 619 decyzji, orzeczeń, rozstrzygnięć (m.in. dotyczące dofinansowania ze środków PFRON) oraz postanowień.

Najwięcej, bo prawie 40% wszystkich rozstrzygnięć, otrzymali beneficjenci pomocy społecznej, tj. 40 206 decyzji. Ubiegającym się o świadczenia rodzinne i fundusz alimentacyjny wydano 15 243 decyzje. W ramach rządowego programu „Dobry start” zakończono 14 538 postępowań, co stanowi ponad 14% rozstrzygnięć. Na podstawie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, czyli programu „Rodzina 500+” wydano 12 612 decyzji. W sprawie dofinansowania do czynszu wraz z dodatkiem energetycznym wydano 10 758 decyzji. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w 2018 r. wydał 4 057 orzeczeń. Rozpatrzono 1 475 wniosków o dofinansowanie ze środków PFRON.

Wydano również 866 decyzji w sprawie pomocy materialnej dla uczniów na podstawie ustawy o systemie oświaty.

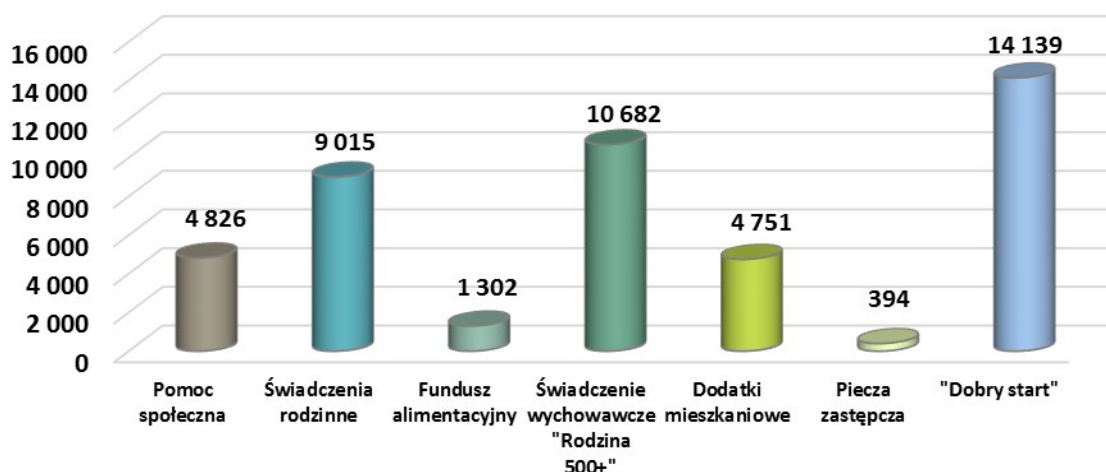
Wykres nr 3. **Liczba wydanych w 2018 r. decyzji, orzeczeń, rozstrzygnięć (m.in. dotyczące dofinansowania ze środków PFRON) oraz postanowień.**

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

Za obsługę korespondencji w Ośrodku odpowiada Dział ds. Obsługi Kancelaryjnej i Administracji, który w 2018 r. zarejestrował w poczcie przychodzącej 34 641 spraw do przygotowania, rozpatrzenia bądź wyjaśnienia. Odnotowano również 79 925 przypadków korespondencji wychodzącej. Znaczną część tej korespondencji, bo 46 700 tj. ponad 58% dostarczyli pracownicy administracyjni zatrudnieni w Ośrodku do odbiorców z terenu miasta, a pozostałą część tj. 33 225 dostarczono za pośrednictwem operatora pocztowego.

Wykres nr 4. **Liczba rodzin/środowisk/gospodarstw obejmowanych działaniami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2018 r.**

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

W 2018 r. najliczniej reprezentowaną grupą, były środowiska korzystające ze nowego świadczenia „Dobry start” w oparciu ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy

zastępczej. Następną co do liczebności grupę stanowili otrzymujący wsparcie na podstawie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, czyli program „Rodzina 500+”. Kolejną reprezentację stanowiły rodziny otrzymujące wsparcie na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych. W dalszej kolejności znalazły się rodziny korzystające z pomocy w oparciu o ustawę o pomocy społecznej, a następnie gospodarstwa, które otrzymały dofinansowanie na podstawie ustawy o dodatkach mieszkaniowych oraz ustawy Prawo energetyczne. Z funduszu alimentacyjnego skorzystały 1 302 środowiska. Dofinansowania ze środków PFRON na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób z niepełnosprawnych otrzymało 1 161 osób. Z pomocy materialnej o charakterze socjalnym skorzystało 853 uczniów z 479 rodzin. Ośrodek przyznał również pomoc dla 394 rodzin i wychowanków pieczy zastępczej.

II. Pomoc udzielana na podstawie ustawy o pomocy społecznej

1. Realizacja pomocy i rodzaje świadczeń

W oparciu o ustawę o pomocy społecznej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2018 r. objął wsparciem 4 826 środowisk, w których funkcjonowało łącznie 8 859 osób.

Tabela nr 1. **Korzystający z pomocy społecznej w latach 2016 - 2018**

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba środowisk korzystających z pomocy społecznej	5 910	5 163	4 826
Liczba osób w środowiskach	11 248	9 728	8 859
Liczba mieszkańców Sosnowca dane GUS	205 873	204 013	203 049 ¹
Stopa bezrobocia w Sosnowcu	10,0%	7,7% ²	6,3%

¹ dane z GUS wg stanu na dzień 30 czerwca 2018 r.

² dane z GUS - aktualizacja 20 grudnia 2018 r.

Źródło: Dane GUS, MOPS-MRPiPS-03 – opracowanie własne DPŚ

Liczba środowisk korzystających z pomocy społecznej w ostatnich latach maleje, co spowodowane jest:

- usamodzielnieniem podopiecznych – odejście z systemu pomocy społecznej (np. podjęcie zatrudnienia, otrzymanie świadczeń emerytalno-rentowych, itp.),
- zmianą dochodów podopiecznych wpływającą na zmniejszenie wysokości świadczeń lub utratę praw do zasiłku z powodu przekroczenia kryterium dochodowego (np. otrzymanie świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych, dodatku mieszkaniowego, itp.),
- niewywiązywaniem się podopiecznych z ustaleń zawartych w kontrakcie socjalnym, co powoduje odmowę przyznania świadczeń,

- ograniczeniem wypłat zasiłków na osoby, które nie posiadają statusu osoby bezrobotnej z uwagi na brak rejestracji w Powiatowym Urzędzie Pracy,
- pobieraniem świadczenia z programu „Rodzina 500+” mimo, iż nie jest doliczane do dochodu rodziny ograniczyło liczbę składanych wniosków o pomoc finansową.

Z pomocy społecznej mogą korzystać osoby i rodziny, których dochód nie przekracza kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej. Od 1 października 2018 r., kryterium dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej wynosi:

- 701 zł - dla osoby samotnie gospodarującej (wzrost o 67 zł),
- 528 zł - dla osoby w rodzinie (wzrost o 14 zł).

Pomocy udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby i innych przyczyn wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej lub innych okoliczności, które uzasadniają udzielenie pomocy społecznej.

Tabela nr 2. **Najczęściej występujące przyczyny ubiegania się o pomoc w latach 2016 – 2018**

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba środowisk		
	2016	2017	2018
Długotrwała lub ciężka choroba	2 152	2 403	2388
Bezrobocie	2 645	2 358	1857
Niepełnosprawność	1 977	1 871	1768
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	1 018	936	840

Źródło: Dane MOPS – MRPiPS-03 - opracowanie własne DPS

Od dwóch lat bezrobocie nie jest najczęściej występującą przyczyną ubiegania się o pomoc. W 2018 r. głównymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej były: długotrwała lub ciężka choroba, na drugim miejscu bezrobocie, kolejne to niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w szczególności rodzinach niepełnych.

Zgodnie z ustawą świadczenia z pomocy społecznej są udzielane na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego albo innej osoby, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego. Pomoc społeczna może być udzielana z urzędu. Decyzję administracyjną o przyznaniu lub odmowie przyznania świadczenia wydaje się po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego, który przeprowadza się u osób i rodzin korzystających lub ubiegających się o świadczenia z pomocy społecznej w celu ustalenia ich sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej.

Pod koniec 2017 r. pracownicy socjalni zostali wyposażeni w 18 terminali mobilnych i testowali wypełnianie kwestionariuszy wywiadów środowiskowych, w postaci elektronicznej za pośrednictwem systemu teleinformatycznego udostępnianego bezpłatnie przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Pod koniec 2018 r. do pracowników socjalnych dzięki środkom pozyskanym w ramach projektu „Działamy dla ludzi – przez ludzi” trafiło kolejnych 21 terminali. Wykorzystanie terminali usprawniło pracę pracownika socjalnego oraz pozwoliło na skrócenie czasu oczekiwania na przyznanie świadczenia.

W 2018 r. przeprowadzono łącznie 15 832 wywiady, w tym 2 815 przy pomocy terminali mobilnych. Pracownicy socjalni przeprowadzili 344 wywiady środowiskowe w celu ustalenia prawa do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, na zlecenie Wydziału Zdrowia Urzędu Miejskiego w Sosnowcu.

Świadczenia pomocy społecznej, przyznawane są w formie pieniężnej i niepieniężnej. Zgodnie z art. 36 ustawy o pomocy społecznej świadczeniami z pomocy społecznej są:

- świadczenia pieniężne: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki, świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd,
- świadczenia niepieniężne: praca socjalna, bilet kredytowany, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenia społeczne, pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie - w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

Tabela nr 3. **Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej w 2018 r.**

Wyszczególnienie		Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych ¹		4 957	3 937	7 365
w tym	świadczenia pieniężne	3 209	3 077	6 208
	świadczenia niepieniężne	2 597	2 144	4 155

¹ bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania

Źródło: Dane MOPS – MRPIPS-03 - opracowanie własne DPŚ

Udzielenie świadczeń w postaci interwencji kryzysowej, pracy socjalnej, poradnictwa, uczestnictwa w zajęciach klubu samopomocy, klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, schronienia w formie ogrzewalni i noclegowni, sprawienia pogrzebu, a także przyznanie biletu kredytowanego nie wymaga wydania decyzji administracyjnej (art. 106 ustawy o pomocy społecznej).

Zgodnie z ustawą zasiłek stały przysługuje osobie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od ustawowego kryterium dochodowego. W 2018 r. zasiłki stałe otrzymywało 949 osób. Dodatkowo 818 spośród tych osób miało opłacone składki na ubezpieczenie zdrowotne. Decyzje na pomoc w formie zasiłku okresowego otrzymały 2 204 osoby. Pomoc w formie zasiłku celowego otrzymało 3 008 osób, w tym w formie zasiłku celowego specjalnego i zasiłku przeznaczanego na zakup posiłku lub żywności w ramach realizacji programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W tej liczbie znajdują się również 202 osoby, z których każda otrzymała pomoc w postaci jednej tony węgla z przywozem. Łączna kwota wydana na zakup węgla to 137 149,92 zł (678,96 zł za tonę). Zasiłki celowe na dofinansowanie zakupu opału otrzymały 452 osoby na łączną kwotę 80 510 zł.

Tabela nr 4. **Podstawowe świadczenia przyznawane na podstawie ustawy o pomocy społecznej w 2018 r.**

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki stałe - ogółem	949	8 987	4 128 118	928	1 265
Składki na ubezpieczenie zdrowotne (przy zas. stałym)	818	7 771	339 221	x	x
Zasiłki okresowe	2 204	13 658	3 868 948	2 128	5 560
Zasiłki celowe i w naturze	3 008	x	3 629 442	2 891	6 006

Źródło: Dane MOPS: sprawozdania MRPIPS-03, SKŁ-ZDR – opracowanie własne DPŚ

Zasiłki celowe są przyznawane na zaspokojenie konkretnej potrzeby np. zasiłek celowy na zakup leków lub dofinansowanie do zakupu leków, zasiłek celowy na zakup obuwia, odzieży stosownej do pory roku itp. w wysokości zgodnej z polityką przyznawania świadczeń, dostosowaną do posiadanych w budżecie MOPS środków finansowych.

Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” realizowany był na podstawie *Uchwały Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 – 2020* oraz uchwały Rady Miejskiej w Sosnowcu.

Koszt realizacji programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w 2018 r. wyniósł 3 556 585 zł w tym dofinansowanie z budżetu państwa w wysokości 2 090 325 zł. Programem objęto 5 820 osób, które otrzymały pomoc w formie posiłku lub trafiła do nich pomoc w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności. Pomoc w formie świadczenia pieniężnego otrzymało 2 727 osób na łączną kwotę 3 063 716 zł. Na pomoc w formie posiłku wydano 492 869 zł.

Z pomocy w formie posiłku przyznanego w ramach programu skorzystało 1 199 osób, w tym:

- 854 uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej,
- 345 pozostałych osób otrzymujących pomoc na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

W Sosnowcu posiłek w ramach programu realizowano głównie we współpracy ze szkołami oraz stołówką środowiskową prowadzoną przez Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia.

Dodatkowo na podstawie wniosków dyrektorów szkół posiłki przyznawane bez decyzji MOPS otrzymało 78 dzieci, za które zapłacono 20 332 zł.

Od 1 stycznia 2019 r. dotychczasowy program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” zastąpił nowy program „Posiłek w szkole i w domu” *Uchwałą Nr 140 Rady Ministrów z dn. 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023.*

Pracownicy socjalni realizują również Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa (PO PŻ) 2014 - 2020 w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD), który polega na udzielaniu osobom najuboższym pomocy żywnościowej w formie paczek lub posiłków. Pomocą taką mogą być objęte osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, spełniające kryteria określone w art. 7 ustawy o pomocy społecznej oraz których dochód nie przekracza 200% kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania z pomocy społecznej (tj. 1 402 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 1 056 zł dla osoby w rodzinie) po otrzymaniu skierowania od pracownika socjalnego. W 2018 r. pracownicy socjalni wydali 1 721 skierowań dla 3 551 osób w ramach realizacji PO PŻ 2014 - 2020. W ramach działań towarzyszących w programie FEAD zorganizowanych zostało 6 warsztatów dla 150 mieszkańców Sosnowca. Warsztaty dietetyczne i dotyczące zdrowego żywienia – 3 warsztaty dla 75 osób. Warsztaty

zapobiegające marnowaniu żywności – 1 warsztat dla 25 osób. Warsztaty edukacji ekonomicznej (nauka tworzenia, realizacji i kontroli budżetu domowego, ekonomicznego prowadzenia gospodarstwa domowego, z uwzględnieniem wszystkich finansowych i rzeczowych dochodów rodziny, w tym darów żywnościowych) – 2 warsztaty dla 50 osób.

Dystrybucją żywności w Sosnowcu zajmował się Caritas Diecezji Sosnowieckiej, który wydał produkty żywnościowe dla 3 232 osób.

Ośrodek poza wsparciem w formie świadczeń swoim klientom zapewnia pomoc w formie poradnictwa specjalistycznego (m.in.: prawnego, psychologicznego) oraz pomoc w formie pracy socjalnej. W 2018 r. 732 rodziny skorzystały ze specjalistycznego poradnictwa. Podopieczni Ośrodka mogą korzystać również z nieodpłatnej pomocy prawnej, która funkcjonuje w wyznaczonych punktach znajdujących się m.in. w jednostkach pomocy społecznej.

Tabela nr 5. **Korzystający z pomocy społecznej w formie pracy socjalnej w 2018 r.**

Wyszczególnienie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej ogółem	4 321	8 495
w tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej	889	1 424
Praca socjalna prowadzona w oparciu o:	Liczba kontraktów/projektów socjalnych	Liczba osób objęta kontraktami/projektami socjalnymi
Kontrakt socjalny część A*	1 401	1 520
Kontrakt socjalny część B*	32	32
Projekt socjalny	26	1 115

* Kontrakt socjalny część A dotyczy osób i rodzin, z którymi zawierany jest kontrakt w zakresie rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej. Kontrakt socjalny część B dotyczy osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, o których mowa w art. 49 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.), zawierany w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Źródło: Dane MOPS – MRPIPS-03 - opracowanie własne DPŚ

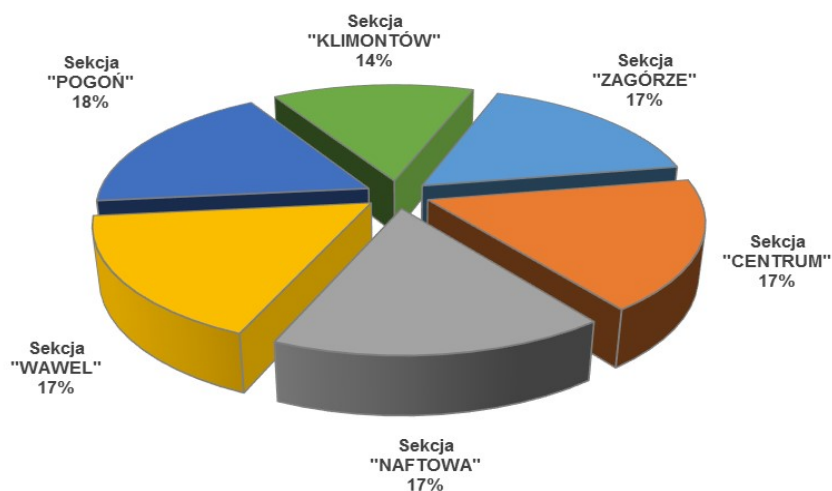
W celu określenia sposobu współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby lub rodziny znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej pracownik socjalny może zawrzeć kontrakt socjalny z tą osobą lub rodziną, w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. W 2018 r. kontrakt socjalny zawarto z 1 401 osobami/rodzinami.

Z pomocy udzielanej wyłącznie w postaci pracy socjalnej skorzystało 889 środowisk (m.in.: pomocy przy rozwiązywaniu konfliktów, załatwianiu spraw mieszkaniowych, załatwianiu świadczeń emerytalno-rentowych i innych spraw urzędowych). Metodyka pracy socjalnej obok pracy z indywidualnym przypadkiem (poradnictwo, inne formy wsparcia) przewiduje pracę prowadzoną metodą grupową/rodzinną (np. grupy wsparcia, grupy terapeutyczne, samopomocowe) oraz pracę socjalną ze środowiskiem lokalnym (programy

aktywności lokalnej). W Ośrodku praca socjalna prowadzona jest także metodą projektu socjalnego. W 2018 r. zrealizowano 26 projektów socjalnych, w których wzięło udział 1 115 osób. Przykłady działań projektowych zgodnych z założeniami polityki społecznej wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Sosnowca na lata 2011 – 2020 ujęto w „Przeglądzie wydarzeń 2018” stanowiącym załącznik do Sprawozdania.

W 2018 roku działania pomocowe prowadzone były przez pracowników sześciu Zespołów Pomocy Środowiskowej, które od grudnia funkcjonują w nowej strukturze organizacyjnej jako Sekcje Pomocy Środowiskowej prowadzące postępowania w sprawie świadczeń na rzecz mieszkańców poszczególnych rejonów Sosnowca.

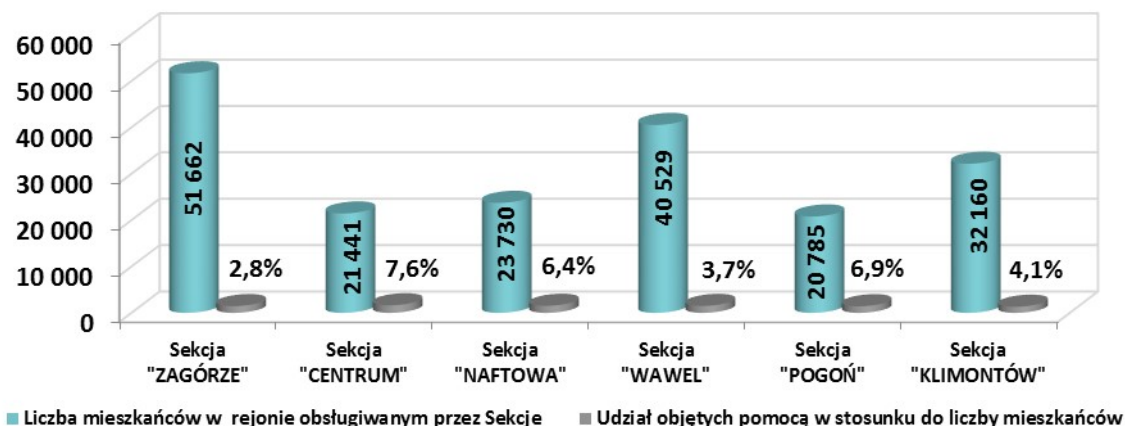
Wykres nr 5. **Udział procentowy środowisk korzystających z pomocy społecznej w 2018 r. z podziałem na Sekcje Pomocy Środowiskowej**

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

W 2018 r. ze wsparcia pracowników Sekcji „Pogoń” skorzystało 18% środowisk obejmowanych pomocą Ośrodka. Z kolei po 17% środowisk obsłużyli pracownicy Sekcji „Zagórze”, Sekcji „Centrum”, Sekcji „Naftowa” oraz Sekcji „Wawel”. Sekcja „Klimontów” obsłużyła 14% wszystkich środowisk.

Wykres nr 6. **Korzystający z pomocy społecznej, a liczba mieszkańców poszczególnych obszarów działań sekcji pomocy środowiskowej w 2018 r.**

Źródło: Dane WSO UM, MOPS – opracowanie własne DPŚ

Nieco inaczej przedstawia się sytuacja, gdy weźmiemy pod uwagę liczbę korzystających z pomocy w stosunku do liczby mieszkańców w poszczególnych sekcjach.

Największy odsetek mieszkańców, bo prawie 8% ogółu korzystało z pomocy społecznej w rejonie obsługiwanym przez Sekcję „Centrum”. Prawie 7% mieszkańców korzystało z pomocy Ośrodka na terenie obsługiwanym przez Sekcję „Pogoń”. Na obszarze pracy pracowników Sekcji „Naftowa” ze wsparcia korzystało ponad 6% mieszkańców. W rejonie Sekcji „Klimontów” nieco ponad 4% mieszkańców korzystało ze wsparcia. Prawie 4% mieszkańców obsłużyła Sekcja „Wawel”. Rejon Sekcji „Zagórze” obejmuje największą liczbę mieszkańców, natomiast udział korzystających stanowi niecałe 3%.

2. Pomoc dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością

Jedną z przyczyn korzystania z pomocy społecznej jest bezdomność. Obok katalogu świadczeń omawianych wcześniej, pomoc kierowana do osób bezdomnych obejmuje również:

- zabezpieczenie schronienia w placówkach przeznaczonych dla osób bezdomnych,
- współpracę z aresztem śledczym w zakresie pomocy osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością,
- współpracę z innymi podmiotami oraz inicjowanie akcji pomocowych adresowanych do osób bezdomnych.

Zabezpieczenie schronienia dla osób bezdomnych

Podstawowym świadczeniem, z którego korzystają osoby bezdomne zwłaszcza w okresie zimowym jest udzielenie schronienia. Na terenie Sosnowca osoby bezdomne mogą korzystać z tymczasowych miejsc noclegowych w Ośrodku Opiekuńczym dla Bezdomnych przy ul. Piotrkowskiej 19 i Noclegowni prowadzonej przez Caritas przy ul. Kaliskiej 25.

Tabel nr 6. Liczba osób bezdomnych korzystających ze schronienia na terenie Sosnowca w latach 2016 – 2018

Wyszczególnienie	Liczba osób		
	2016	2017	2018
Ośrodek Opiekuńczy dla bezdomnych	182	186	176
Noclegownia Caritas	90	135	85
Ogrzewalnia	194	183	177

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

W 2018 r. w Ośrodku Opiekuńczym dla Bezdomnych schronienie znalazło 176 osób (137 mężczyzn i 39 kobiet). Wśród korzystających ze schronienia w Ośrodku Opiekuńczym 50 osób, z uwagi na stan zdrowia, wymagało zabezpieczenia pomocy w formie

usług opiekuńczych. Ze schronienia w Noclegowni Caritas w 2018 r. skorzystało łącznie 85 mężczyzn, w tym 70 mężczyzn skierowanych przez pracowników MOPS, 14 mężczyzn przyjętych po eksmisji z zajmowanego dotychczas lokalu, a jednego przyjęto interwencyjnie.

Poza terenem miasta ze schronienia skorzystało 16 osób bezdomnych, dla których Sosnowiec był ostatnim miejscem zameldowania na pobyt stały.

Na okres zimy, tj. od 1 listopada do 31 marca, przy ul. Piotrkowskiej 23 w Sosnowcu uruchamiana jest Ogrzewalnia, która posiada 20 miejsc siedzących. Prawo do pobytu w Ogrzewalni mają osoby z terenu miasta Sosnowca, które same się zgłosiły, zostały przywiezione przez Policję, Straż Miejską lub Pogotowie. W ubiegłym roku z miejsca w Ogrzewalni skorzystało 177 osób bezdomnych, wśród których było 16 kobiet.

Przy ul. Piotrkowskiej 17 funkcjonuje też Łaźnia, z której korzystają osoby skierowane przez pracownika socjalnego. W 2018 r. przeprowadzono 768 kąpiei.

Współpraca z Aresztem Śledczym w zakresie pomocy dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością

W 2018 r. kontynuowano współpracę z Aresztem Śledczym w Sosnowcu. Przeprowadzono 19 wywiadów z osadzonymi, głównie w sprawie zaliczek alimentacyjnych, nienależnie pobranych świadczeń, uchylecia decyzji przyznających zasiłki stałe i okresowe. Zorganizowano dwa spotkania pracowników MOPS z osadzonymi. W spotkaniach uczestniczyło 87 osób umieszczonych w areszcie. Pracownicy Ośrodka przekazali osadzonym informacje o zasadach udzielania świadczeń z pomocy społecznej po opuszczeniu zakładu penitencjarnego, wyjaśniali zasady przyznawania świadczeń rodzinnych, dodatków mieszkaniowych, ustalania stopnia niepełnosprawności, informowali o kryteriach dochodowych uprawniających do pomocy oraz możliwości skorzystania z poradnictwa prawnego i psychologicznego.

Po opuszczeniu zakładów penitencjarnych z różnych form pomocy skorzystało 69 osób, w tym 12 osób ze schronienia.

Współpraca z innymi podmiotami oraz inicjowanie akcji pomocowych adresowanych do osób bezdomnych

Pracownicy socjalni wspólnie ze Strażą Miejską, Policją w okresie zimowym prowadzą lustracje pomieszczeń niemieszkalnych, kanałów, ogródków działkowych, dworców PKP, itp.

Pracownicy motywują osoby bezdomne do zmiany stylu życia, udzielają informacji o formach i zasadach korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, a osoby bezdomne uzależnione głównie od alkoholu motywują do podjęcia leczenia. W wyniku podjętych działań 16 osób (wcześniej niekorzystających ze schronienia) skorzystało z miejsca w Ogrzewalni, 4 podjęły leczenie uzależnień, 8 osób wróciło do ościennych miast, z którymi były wcześniej związane, i kolejne 4 wróciły do innych gmin właściwych.

W 2018 r. odebrano 164 różne zgłoszenia ze szpitali, dotyczących m.in.: ustalenia uprawnień do świadczeń zdrowotnych, zabezpieczenia schronienia, usług w miejscu pobytu lub miejscu zamieszkania, zabezpieczenia odzieży i obuwia, ustalenia ewentualnej rodziny zobowiązanej do sprawienia pogrzebu lub sprawienia pogrzebu przez gminę.

Osoby bezdomne uzależnione motywowano do zmiany sposobu funkcjonowania, w szczególności do podjęcia pracy nad sobą, niwelowania deficytów, rozpoczęcia leczenia specjalistycznego, w tym leczenia uzależnień. Dla 16 osób ustalono terminy leczenia w placówkach stacjonarnych.

W 2018 r. z zasobów miasta 22 osoby bezdomne otrzymały lokale, kolejne 10 osób uzyskało uprawnienia do najmu takich lokali i oczekują na wskazanie lokalizacji lub zakończenie remontu, a 6 osób bezdomnych wynajęło mieszkania we własnym zakresie.

3. Pomoc usługowa dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz pomoc instytucjonalna

Pomoc dla osób starszych oraz osób niepełnosprawnych, świadczona obok pomocy finansowej obejmuje również:

- zabezpieczenie usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania,
- kierowanie do ośrodków wsparcia (zapewniających inny zakres usług – zajęcia w dziennych domach pomocy społecznej oraz środowiskowych domach samopomocy),
- wsparcie w funkcjonowaniu w życiu codziennym – pobyt w mieszkaniu chronionym,
- umieszczenia w domach pomocy społecznej.

Usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania

Usługi opiekuńcze przysługują osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności lub innej przyczyny wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Pracownicy socjalni rozeznają potrzeby i prowadzą postępowania w sprawie przyznania pomocy. Ośrodek wyłania wykonawcę usług zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych oraz nadzoruje realizację tych usług.

Usługi opiekuńcze obejmują m.in.: pomoc w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych, tj. robienie zakupów, sprzątanie, gotowanie, załatwianie spraw w urzędach, opiekę higieniczną i pielęgnacyjną (mycie, kąpanie, ubieranie, dozowanie leków, zapobieganie powstawaniu odleżyn i odparzeń, karmienie, itp.), a także w miarę możliwości również zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych, świadczone są przez osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu, m.in.: psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego, terapeuty zajęciowego oraz innych specjalistów w zależności od potrzeb.

W 2018 r. wydatki na usługi opiekuńcze dla mieszkańców Sosnowca wyniosły 4 524 791,10 zł, z tego wydatki poniesione ze środków własnych gminy – 4 350 840 zł za 234 284 godzin usług dla 1 009 osób oraz 173 951,10 zł - środki z dotacji państwa, na realizację specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi, za 7 921 godzin świadczeń, z których skorzystały 22 osoby.

W 2018 r. kontynuowano realizację dwuletniego projektu „Jesteśmy do usług” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa IX Włączenie społeczne, Działanie 9.2 Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne, Poddziałanie 9.2.5. Rozwój usług społecznych. Projekt zakłada kompleksowe wsparcie zarówno osób niesamodzielnym, jak i ich opiekunów faktycznych, poprzez objęcie usługami opiekuńczymi z zastosowaniem systemu teleopieki (Szczegóły znajdują się w Rozdziale IV.2).

Usługi świadczone w ośrodkach wsparcia

Osoby starsze i niepełnosprawne, które wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych są kierowane do ośrodków wsparcia zapewniających inny rodzaj usług, tj. dziennych domów pomocy społecznej oraz środowiskowych domów samopomocy.

W Sosnowcu funkcjonują dwa dzienne domy pomocy społecznej przeznaczone dla osób w podeszłym wieku:

- Dzienny Dom Pomocy Społecznej z siedzibami przy ulicach:
 - Szymanowskiego 5a – 25 miejsc,
 - Szybikowej 8 – 35 miejsc.
- Dzienny Dom Pomocy Społecznej „Senior+” przy ulicy Żeromskiego 4b - 40 miejsc.

Dzienne domy świadczą usługi dla osób starszych polegające m.in.: na organizowaniu zajęć terapeutycznych, relaksacyjnych, kulturalno-towarzyskich czy zapewnieniu posiłków. Ich działania nakierowane są na poprawę i utrzymanie sprawności fizycznej i zdrowotnej osób, rozwijanie różnorodnych zainteresowań. W ubiegłym roku z usług dziennych domów skorzystało 131 osób.

Dla osób niepełnosprawnych intelektualnie miasto oferuje pomoc w placówce specjalistycznej, jaką jest Dzienny Dom Pomocy Społecznej dla osób z niepełnosprawnością intelektualną przy ul. Grota Roweckiego 2. Dom dysponuje 15 miejscami dziennego pobytu oraz 2 miejscami całodobowymi okresowego pobytu. Dzienny Dom świadczy usługi dla osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym i głębokim, w szczególności: zapewnia opiekę, posiłki, organizuje zajęcia terapeutyczne, rehabilitację ruchową oraz kontakty społeczne. Każdy z podopiecznych może liczyć także na terapię indywidualną. Oprócz zajęć rehabilitacyjnych i relaksacyjnych personel stara się aktywizować podopiecznych, a w miarę możliwości usprawniać ich samoobsługę. W 2018 r.

z usług dziennego domu skorzystało 26 osób, w tym 8 osób skorzystało z miejsc noclegowych.

W Sosnowcu funkcjonują również dwa środowiskowe domy samopomocy:

- Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE” przy ul. Lenartowicza 73 – 60 miejsc, brak miejsc całodobowych,
- Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z niepełnosprawnością intelektualną przy ul. Grota - Roweckiego 2 – 35 miejsc oraz 3 miejsca całodobowe.

Środowiskowe domy samopomocy świadczą usługi m.in.: poprzez pomoc osobom w ich readaptacji i rehabilitacji, integrację z otoczeniem, aktywizację społeczno-zawodową, prowadzenie zajęć psychoterapeutycznych, psychoedukacyjnych, poradnictwo dla uczestników i ich rodzin w sytuacjach kryzysowych i inne wymienione w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy.

W 2018 r. z usług środowiskowych domów samopomocy skorzystało 118 osób, w tym 7 osób skorzystało z pobytu całodobowego.

Pobyt w mieszkaniu chronionym

Pobyt w mieszkaniu chronionym przyznawany jest osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu.

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki do samodzielnego funkcjonowania w środowisku i integracji ze społecznością lokalną.

W Sosnowcu funkcjonuje jedno mieszkanie chronione przeznaczone dla 5 osób starszych i niepełnosprawnych. Mieszkanie mieści się przy ul. Piłsudskiego, posiada 5 jednoosobowych pokoi. Pobyt w mieszkaniu chronionym przyznawany jest w drodze decyzji administracyjnej. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych wsparcie w mieszkaniu obejmuje m.in.: pracę socjalną, poradnictwo, naukę lub utrzymywanie posiadanego poziomu sprawności w zakresie samoobsługi, samodzielności życiowej, pełnienia ról społecznych, pomocy w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i inne. W 2018 r. w mieszkaniu przebywało 8 osób. We wrześniu 2018 r. mieszkanie chronione przeszło remont dzięki jednodniowej akcji przeprowadzonej przez wolontariuszy z Centrum Wolontariatu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz pracowników firmy Orange. Mieszkanie zostało odmalowane i zyskało elektryczny ogrzewacz do wody zakupiony ze środków Fundacji Orange.

Pobyt w domach pomocy społecznej

Kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Pobyt w domu pomocy społecznej, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej przysługuje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu.

W przypadku osób ubezwłasnowolnionych lub osób, które mają trudności w samodzielnym funkcjonowaniu, a nie wyrażają bądź nie są w stanie wyrazić zgody na umieszczenie w domu pomocy, konieczne jest wydanie postanowienia sądu.

Domy pomocy społecznej zapewniają całodobową opiekę osobom starszym i niepełnosprawnym, tj. miejsce zamieszkania, wyżywienie, opiekę, pielęgnację, terapię zajęciową, dostęp do kultury i wypoczynku, a także spokój i bezpieczeństwo na terenie domu oraz opiekę podczas organizowanych zajęć poza domem.

Pobyt w domu pomocy jest odpłatny. Odpłatność pobierana jest do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca w danym domu pomocy społecznej:

1. mieszkaniec domu ponosi odpłatność w wysokości 70% swojego dochodu,
2. małżonek, zstępni przed wstępnymi ponoszą odpłatność – zgodnie z zawartą umową cywilnoprawną, jednakże tylko wtedy, gdy ich dochód przekracza 300% ustawowego kryterium dochodowego (528 zł x ilość osób w rodzinie x 300% oraz 701 zł x 300% w przypadku osoby samotnie gospodarującej),
3. gmina, z której osoba została skierowana ponosi pozostałe koszty utrzymania dopełniając wysokość średniego miesięcznego kosztu pobytu w DPS.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami osobę kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania. Domy pomocy społecznej w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone dzielą się na następujące typy:

- 1) dla osób w podeszłym wieku,
- 2) dla osób przewlekle somatycznie chorych,
- 3) dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- 4) dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie,
- 5) dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie,
- 6) dla osób niepełnosprawnych fizycznie,
- 7) dla osób uzależnionych od alkoholu.

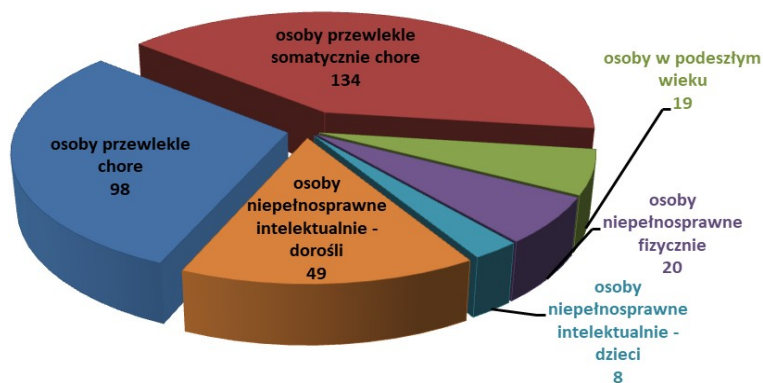
W Sosnowcu funkcjonują 2 domy pomocy społecznej przeznaczone dla osób w podeszłym wieku:

1. DPS przy ul. Jagiellońskiej 2 (80 miejsc), średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w 2018 r. – 3 797,30 zł,

2. DPS przy ul. Andersa 81 (70 miejsc), średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w 2018 r. – 3 862,44 zł.

W sosnowieckich domach pomocy przebywa 150 osób, w czego 11 osób w ramach dotacji celowej z budżetu państwa.

Wykres nr 7. **Liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej poza terenem Gminy (stan na dzień 31 grudnia 2018 r.)**

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

W DPS poza terenem Gminy przebywa 328 osób (stan na dzień 31 grudnia 2018 r.). W ubiegłym roku gmina poniosła wydatki w wysokości 9 378 905,53 zł za łącznie 369 osób umieszczonych w domach pomocy poza terenem miasta.

W 2018 r. o umieszczenia w domach pomocy społecznej ubiegało się 202 osoby. Na umieszczenie oczekuje 227 osób (stan na dzień 31 grudnia 2018 r.), w tym na umieszczenie w Sosnowcu 109 osób, poza terenem miasta 118 osób. W 2018 r. umieszczono w DPS na terenie Sosnowca 41 osób, natomiast poza terenem miasta – 82 osoby.

Tabela nr 7. **Liczba osób umieszczonych oraz ubiegających się o umieszczenie w domach pomocy społecznej w latach 2016 – 2018**

Wyszczególnienie		2016	2017	2018
Liczba skompletowanych wniosków		127	199	202
Liczba umieszczonych osób		86	110	123
w tym:	na terenie miasta	29	48	41
	poza miastem	57	62	82
Liczba osób oczekujących na umieszczenie		179	215	227
w tym:	na terenie miasta	99	103	109
	poza miastem	80	112	118

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

III. Pomoc udzielana na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Jedną z przyczyn korzystania z pomocy społecznej jest przemoc w rodzinie. Ośrodek obok katalogu świadczeń udzielanych rodzinom dotkniętym przemocą na podstawie ustawy o pomocy społecznej, realizuje również zadania ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Prowadzi obsługę organizacyjno-techniczną Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w którego pracach aktywnie uczestniczą pracownicy Ośrodka. W zespole pracuje 4 pracowników socjalnych zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie, w tym jeden pracownik odpowiedzialny jest również za obsługę administracyjną.

Głównym narzędziem pracy zespołu jest Niebieska Karta sporządzana na podstawie *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”*. W przypadku sporządzenia formularza „Niebieska Karta – A” Zespół Interdyscyplinarny może powoływać grupy robocze. W skład grup roboczych wchodzi przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, jak również kuratorzy sądowi, przedstawiciele innych podmiotów, specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Pracownicy socjalni na bieżąco prowadzą wszelkiego rodzaju poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, m.in.:

- diagnozują sytuację oraz potrzeby osoby i rodziny,
- tworzą plany bezpieczeństwa dla osób doznających przemocy,
- udzielają informacji o możliwościach uzyskania pomocy prawnej, psychologicznej, socjalnej i pedagogicznej,
- informują o formach pomocy dzieciom doznającym przemocy - instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc,
- prowadzą rozmowy z osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy,
- kierują osoby podejrzaną o stosowanie przemocy na zajęcia korekcyjno-edukacyjne.

Łącznie w 2018 r. pracownicy socjalni udzielili pomocy i wsparcia 557 rodzinom, w których występuje/występowała przemoc lub podejrzenie występowania przemocy. Zostało sporządzonych 366 formularzy „Niebieska Karta”, z czego wszczęto 130 procedur. Z poprzednich lat do dalszej realizacji przeszło 137 procedur. W 290 rodzinach pracownicy pracowali poza procedurą „Niebieskiej Karty”. Zakończono 178 procedur. Pracownicy socjalni wzięli udział w 1 121 posiedzeniach grup roboczych. W 2018 r. pracownicy MOPS sporządzili 23 formularze „Niebieska Karta – A”.

Tabela nr 8. **Działania Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2018 r.**

Wyszczególnienie		Liczba
Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia/pomocy		557
Liczba prowadzonych procedur „Niebieska Karta”		267
Liczba rodzin prowadzonych rodzin poza procedurą		236
Liczba rodzin w pracy socjalnej (bez formularza A)		54
Liczba powołanych grup roboczych		130
Liczba posiedzeń grup roboczych		1 121
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-A”		366
w tym przez przedstawiciela:	Policji	290
	MOPS	23
	Oświaty	21
	Ochrony Zdrowia	3
	Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	29
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-C”		227
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-D”		146
Liczba zgłoszeń do Sądu/Prokuratury		35
Liczba spotkań zespołu Interdyscyplinarnego		5
Liczba spotkań podzespołu		12
Liczba zarejestrowanych pism		2 284

Źródło: Dane MZIPPwR – opracowanie własne DPŚ

Od marca 2016 r. pracownicy socjalni ds. przemocy w rodzinie wspólnie z sosnowieckimi policjantami realizują projekt partnerski pt. „Schronienie na lata to dom mama, tata” - patrol przyjazny dziecku. Projekt skierowano do rodzin z dziećmi, w których występuje podejrzenie przemocy, nadużywania alkoholu bądź innych środków psychoaktywnych. Bezpośredni adresaci projektu to dzieci i ich rodzice/prawni opiekunowie, a pośrednimi to instytucje podejmujące działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz mieszkańcy Sosnowca. Główny cel projektu to zapewnienie bezpieczeństwa oraz pomocy dzieciom i osobom dotkniętym przemocą poprzez powołanie i wdrożenie systemu dwuosobowych „patrolu przyjaznych dziecku”, składających się z pracownika MOPS i funkcjonariusza Policji. Patrol dyżurował trzy razy w tygodniu w godzinach popołudniowo – wieczornych (od 16:00 do 22:00), łącznie wyjechał 134 razy. Patrole pojawiały się tam, gdzie było zagrożone bezpieczeństwo i życie dziecka/dzieci spowodowane nadużywaniem alkoholu przez opiekunów. W 2018 r. dodatkowo pracownicy socjalni pełnili całotygodniowe dyżury telefoniczne. Całotygodniowy dyżur telefoniczny był pełniony przez 50 tygodni. Informacje o projekcie „Schronienie na lata to dom mama tata”- patrol przyjazny dziecku docierają do mieszkańców Sosnowca różnymi sposobami, m.in. podczas: spotkań z mieszkańcami, audycji radiowych, festynów. Plakaty promujące projekt dostarczane są do

szkół, przychodni, Sądu. Dzieciom, młodzieży oraz osobom dorosłym rozdawane były odblaski, breloki czy długopisy informujące o projekcie.

W 2018 r. do monitoringu zostało zgłoszonych 289 rodzin.

Tabela nr 9. **Liczba zgłoszonych rodzin do monitoringu w ramach projektu „Schronienie na lata to dom mama, tata” – patrol przyjazny dziecku w 2018 r.**

Lp.	Przyczyny zgłoszenia się rodzin	Liczba rodzin
1.	podejrzenie nadużywania alkoholu	181
2.	podejrzenie występowania narkotyków, dopalaczy	18
3.	podejrzenie występowania przemocy	55
4.	podejrzenie zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych	145
5.	podejrzenie występowania problemów opiekuńczo-wychowawczych	22
5.	inne przyczyny np.: niepełnosprawność, demoralizacja, nierealizowanie obowiązku szkolnego, awantury	36
Liczba zgłoszonych rodzin do monitoringu		289

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

W 150 środowiskach dalsze odwiedziły i monitoring był bezzasadny gdyż, np. dzieci zostały zabezpieczone poza rodziną, nie potwierdziły się przypadki występowania przemocy, rodziny wyprowadziły się. W ramach projektu spośród 289 rodzin zgłoszonych do monitoringu, patrole zabezpieczyły 15 dzieci, w ramach pełnienia dyżuru telefonicznego interwencyjnie zabezpieczono 8 dzieci, a 4 dzieci zostało przekazanych pod opiekę najbliższej rodziny. W 16 przypadkach skierowano pisma do Sądu Rejonowego w Sosnowcu IV Wydział Rodzinny i Nieletnich. W jednym przypadku skierowano pismo do Prokuratury.

W 2018 r. pracownicy socjalni realizowali różnego rodzaju akcje dla mieszkańców Sosnowca, m.in.:

- pomogli zorganizować charytatywny turniej hokeja na lodzie. 21 kwietnia 2018 r. hokeiści z różnych miast Polski grali i bawili się wspólnie z dziećmi. Całkowity dochód z turnieju został przeznaczony na pomoc rzeczową dla dzieci z Zespołów Opiekuńczo-Wychowawczych w Sosnowcu,
- 16 czerwca 2018 r. na Placu Papieskim zorganizowali I Sosnowiecki Bieg w Szpilkach pokazując wszystkim, że można się bawić w szlachetnym celu. Mieszkańcy Sosnowca biegli manifestując swój sprzeciw wobec przemocy. Jedni w szpilkach, inni w japonkach, ale emocji sportowych nie zabrakło (było dużo śmiechu, radości i dobrej zabawy) i wszyscy byli zgodni, że przemoc to zjawisko, któremu trzeba zapobiegać,

- 19 października 2018 r. na tzw. sosnowieckiej patelni, czyli podziemnym pasażu przy placu Stulecia pracownicy socjalni, udzielali informacji na temat możliwości skorzystania z wsparcia i pomocy z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Rozdawali przy tym mieszkańcom ulotki oraz informatory dotyczące problematyki przemocy w rodzinie.

IV. Pomoc udzielana na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje również zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych. Powołany do obsługi tego zadania Zespół zajmuje się realizacją dofinansowań ze środków PFRON. Celem wsparcia jest, m.in.:

- zniwelowanie izolacji społecznej osób z niepełnosprawnościami,
- przystosowanie przestrzeni publicznej dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- wspieranie środowiska osób z niepełnosprawnościami w celu stworzenia im warunków do pełnego uczestnictwa w pełnieniu ról społecznych,
- wyrobienie poczucia zaradności wśród osób z niepełnosprawnościami oraz umożliwienie codziennego funkcjonowania i komunikowania się ze światem zewnętrznym.

W 2018 r. z dofinansowania ze środków PFRON skorzystało 1 161 osób. Łączna kwota dofinansowania ze środków PFRON do zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami wyniosła 3 009 913 zł.

Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się

Osoby, które posiadają ważne orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności (bądź też równoważne z nim) mogą ubiegać się o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się.

O dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami, mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne, którym likwidacja barier wewnątrz lokalu oraz budowa pochylni, platform i podjazdów do budynków mieszkalnych w znacznym stopniu umożliwi uczestnictwo w życiu społecznym.

Likwidacja barier architektonicznych w większości przypadków polegała na adaptacji pomieszczeń higieniczno - sanitarnych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, tj. m.in.: zamiana wanny na natrysk, oporęczowanie pomieszczeń, poszerzenie otworów drzwiowych, położenie posadzki antypoślizgowej, likwidacja progów, wyrównanie poziomu podłogi oraz wykonanie dwóch platform przyschodowych, a także podnośnika pionowego dla osób niepełnosprawnych będących użytkownikami wózków inwalidzkich.

W 2018 r. wysokość dofinansowania do likwidacji barier architektonicznych ze środków PFRON wynosiła:

- do 90% kosztów przedsięwzięcia, jednak nie więcej niż 8 000 zł w zakresie likwidacji barier wewnątrz lokalu,
- do 90% kosztów przedsięwzięcia, jednak nie więcej niż 16 000 zł, w zakresie likwidacji barier polegających na budowie pochylni i podjazdów do budynków mieszkalnych, dofinansowanie dla osób aktywnych zawodowo mogło być podwyższone do 90% kosztów przedsięwzięcia, jednak nie mogło być wyższe niż 20 000 zł.

Tabela nr 10. **Liczba osób korzystających z dofinansowania likwidacji barier w latach 2017 - 2018**

Wyszczególnienie		Likwidacja barier architektonicznych	Likwidacja barier technicznych	Likwidacja barier w komunikowaniu się
2017	Liczba osób, korzystających z dofinansowania	17	25	25
	w tym dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami	2	3	7
	Łączna kwota środków przekazanych (w zł)	204 295	87 902	29 345
2018	Liczba osób, korzystających z dofinansowania	18	17	19
	w tym dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami	1	3	4
	Łączna kwota środków przekazanych (w zł)	170 263	88 718	21 853

Źródło: Dane ZRS – opracowanie własne DPŚ

O dofinansowanie likwidacji barier technicznych mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne, którym likwidacja barier umożliwi lub ułatwi codzienne funkcjonowanie.

W 2018 r. wysokość dofinansowania do likwidacji barier technicznych ze środków PFRON wynosiła do 90% kosztów zakupu i montażu urządzeń, lecz nie więcej niż 16 000 zł. Dofinansowania przyznawane były do zakupu takich urządzeń, jak: łóżka elektrycznie sterowane, krzeselka schodowe, schodolaz, podnośnik wannowy oraz na dostosowanie mebli kuchennych stosownie dla osób użytkujących wózki inwalidzkie, przegląd techniczny platformy przychodowej, naprawę łóżka elektrycznego.

O dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się mogą ubiegać się osoby, mające problem ze swobodnym kontaktem ze światem zewnętrznym. Likwidacja tej bariery ma im umożliwić komunikowanie się.

W 2018 r. wysokość dofinansowania do likwidacji barier w komunikowaniu się ze środków PFRON wynosiła do 90% kosztów zakupu i montażu urządzeń, jednak nie więcej niż 4 000 zł, z zastrzeżeniem, iż maksymalna wysokość do nabycia sprzętu komputerowego nie mogła być wyższa niż 1 200 zł oraz maksymalna wysokość dofinansowania do nabycia udźwiękowionego telefonu komórkowego nie mogła być wyższa niż 1 200 zł. W 2018 r. dofinansowania te przyznane były do zakupu: sprzętu komputerowego – stacjonarnego lub

przenośnego, który podłączony do internetu umożliwia osobie niepełnosprawnej kontakt ze światem zewnętrznym, urządzenia wspomagające słyszenie, udźwiękowionego telefonu komórkowego oraz odtwarzacza książek.

Sport, kultura, rekreacja i turystyka osób z niepełnosprawnościami

O dofinansowanie ze środków PFRON organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki dla osób z niepełnosprawnościami mogą ubiegać się osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej jeżeli:

- a) prowadzą działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 2 lata przed dniem złożenia wniosku,
- b) udokumentują zapewnienie odpowiednich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami warunków technicznych i lokalowych do realizacji zadania,
- c) udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia w wysokości nieobjętej dofinansowaniem ze środków PFRON.

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON wynosiła w 2018 r. do 60% kosztów organizowanego przedsięwzięcia.

W 2018 r. dofinansowaniem objętych zostało łącznie 191 osób, w tym 52 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Wysokość środków przeznaczonych wyniosła 29 071 zł.

Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny oraz przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

O dofinansowanie do nabycia przedmiotu ortopedycznego i środka pomocniczego mogą ubiegać się osoby, które posiadają ważne orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności (bądź też równoważne z nim), które dokonały zakupu bądź zamierzają kupić zlecony na wniosek lekarza przedmiot i otrzymały na ten cel dofinansowanie z NFZ oraz spełniają określone kryterium dochodowe.

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON w 2018 r. wyniosła do 100% udziału własnego osoby niepełnosprawnej w limicie ceny ustalonym na podstawie odrębnych przepisów, jeżeli taki udział był wymagany oraz do 90% sumy kwoty limitu, wyznaczonego przez ministra właściwego do spraw zdrowia oraz wymaganego udziału własnego osoby niepełnosprawnej w zakupie tych przedmiotów i środków, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit. Dofinansowanie przyznawane było m.in.: do zakupu różnego rodzaju ortez, protez, aparatów słuchowych, wkładek do aparatów, pieluchomajtek, pończoch kikutowych, aparatów do bezdechu sennego, worków stomijnych, cewników, wózków inwalidzkich, balkoników, materacy przeciwodleżynowych, szkieł okularowych, obuwia ortopedycznego.

Natomiast o dofinansowanie do nabycia sprzętu rehabilitacyjnego może ubiegać się osoba, która posiada ważne orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności (bądź też równoważne z nim), u której zachodzi potrzeba rehabilitacji w warunkach domowych (lekarz zaleci konieczność stosowania określonego sprzętu) oraz spełnia określone kryterium dochodowe.

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON w 2018 r. wynosiła do 80% kosztów tego sprzętu, jednak nie więcej niż 8 000 zł, z zastrzeżeniem, iż maksymalna wysokość dofinansowania do nabycia sprzętu komputerowego nie może być wyższa niż 1 200 zł. Dofinansowania przyznawane były do zakupu m.in.: roweru stacjonarnego do ćwiczeń kończyn dolnych, maty sensorycznej, urządzenia do masażu oraz komputerów z oprogramowaniem logopedycznym.

W 2018 r. dofinansowanie do nabycia sprzętu rehabilitacyjnego oraz przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych otrzymały łącznie 474 osoby, w tym 70 to dzieci i młodzież niepełnosprawna. Wysokość środków przekazanych na realizację zadań o dofinansowanie do nabycia sprzętu rehabilitacyjnego oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2018 r. wyniosła 823 283 zł.

Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej zlecane fundacjom oraz organizacjom pozarządowym (art. 36 ust. 2)

Fundacjom oraz organizacjom pozarządowym mogą być zlecane do realizacji różnego rodzaju zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami.

W 2018 r. w ramach ogłoszonego konkursu na realizację zadań publicznych z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych zrealizowano dwa rodzaje zadań:

- prowadzenie dodatkowych zajęć w specjalistycznej placówce wsparcia dziennego dla osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Sosnowiec,
- organizacja usług wspierających, które mają na celu umożliwienie lub wspomaganie niezależnego życia z niepełnosprawnościami, w szczególności asystencji osobistej dla niepełnosprawnych mieszkańców Gminy Sosnowiec.

Minimalny wymagany wkład własny w stosunku do otrzymanej dotacji wynosił nie mniej niż 5%. Na realizację ww. zadań w 2018 r. wykorzystano 56 371 zł, a działaniami objęto 39 osób z niepełnosprawnościami.

Turnusy rehabilitacyjne

Osoby niepełnosprawne mogą skorzystać z dofinansowania do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym ze środków PFRON.

Turnus rehabilitacyjny to aktywna forma rehabilitacji połączona z elementami wypoczynku lub rekreacji mająca na celu poprawę sprawności, wyrobienie zaradności, pobudzenie i rozwijanie zainteresowań osób niepełnosprawnych. O dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego może ubiegać się osoba, która posiada orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności (bądź też równoważne z nim), została skierowana na turnus przez lekarza oraz złożyła oświadczenie o wysokości dochodu wraz z informacją o liczbie osób we wspólnym gospodarstwie domowym.

W 2018 r. dofinansowanie otrzymało łącznie 305 osób, w tym 81 to dzieci i młodzież niepełnosprawnej, 85 dorosłych osób niepełnosprawnych oraz 139 opiekunów. Kwota przeznaczona na dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym osobom niepełnosprawnym wyniosła 343 310 zł.

Dofinansowanie kosztów działalności warsztatów terapii zajęciowej

W Sosnowcu funkcjonują 2 warsztaty terapii zajęciowej, do których uczęszcza łącznie 89 osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności:

1. WTZ przy Fundacji im. Brata Alberta z siedzibą przy ul. Mikołajczyka 55.
W zajęciach prowadzonych przez WTZ biorą udział 43 osoby,
2. WTZ przy TPD oddział miejski Sosnowiec z siedzibą przy ul. Jodłowej 1. W zajęciach prowadzonych przez WTZ bierze udział 55 osób.

Działalność WTZ jest współfinansowana w wysokości 90% kosztów uczestnictwa ze środków PFRON, natomiast powiat ponosi 10% kosztów pobytu. Celem działalności warsztatów jest realizacja zadań stwarzających osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do funkcjonowania w społeczeństwie oraz podjęcia zatrudnienia.

W 2018 r. na działalność warsztatów terapii zajęciowej w Sosnowcu miasto przekazało 1 641 162 zł, w tym ze środków PFRON 1 477 044 zł oraz 164 118 zł ze środków powiatu. Ponadto mieszkańcy Sosnowca korzystają z zajęć w warsztatach terapii zajęciowej w miastach ościennych: Dąbrowie Górniczej, Katowicach, Będzinie, Chorzowie. Gmina pokrywa 10% kosztów pobytu tych osób, zgodnie z zawartymi porozumieniami. Z zajęć WTZ poza terenem miasta skorzystało 14 osób.

V. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu w ramach powierzonych zadań prowadzi obsługę finansowo – kadrową Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Podstawowe znaczenie przy orzekaniu o niepełnosprawności mają przepisy *Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób*

niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2018 r., poz. 511) i akty wykonawcze do tej ustawy wraz z zawartymi w nich definicjami niepełnosprawności i stopni niepełnosprawności. Wskazują one, jakie elementy mają wpływ na stwierdzenie niepełnosprawności.

Ustalono są trzy stopnie niepełnosprawności dla osób powyżej 16 r.ż., które stosuje się do realizacji celów określonych ustawą:

- znaczny,
- umiarkowany,
- lekki.

Osoby, które nie ukończyły 16 r.ż. mogą uzyskać orzeczenie o niepełnosprawności, bez określenia stopnia niepełnosprawności. Dzieci zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Do zadań PZON należy:

1. Orzekanie o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 r.ż. dla celów prowadzenia rehabilitacji zawodowej czyli szkoleń, zatrudnienia, korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, ulg i uprawnień, rehabilitacji w warsztatach terapii zajęciowej, prawa do niestosowania się do niektórych znaków drogowych dotyczących postoju oraz prawa do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.
2. Wydawanie legitymacji dokumentujących stopień niepełnosprawności. Od 1 sierpnia 2017 r. legitymacje osób niepełnosprawnych są przyznawane i wydawane na nowych zasadach. Organem uprawnionym do wydania legitymacji stał się Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, zaś podstawą wydania legitymacji jest wyłącznie ostatnie prawomocne orzeczenie o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności albo o wskazaniach do ulg i uprawnień.

Nowe legitymacje wystawiane są na okres ważności orzeczenia o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności lub o wskazaniach do ulg i uprawnień. Niemniej jednak okres ten nie może być dłuższy niż:

- 5 lat (w przypadku legitymacji dokumentujących niepełnosprawność),
- 10 lat (w przypadku legitymacji dokumentujących stopień niepełnosprawności wystawionych osobom, które nie ukończyły 60 r.ż.),
- w przypadku osób, które ukończyły 60 r.ż. legitymację wydaje się na okres ważności orzeczenia stanowiącego podstawę do wydania legitymacji bez ograniczeń czasowych.

Od dnia 1 września 2017 r. zmianie uległ także wzór legitymacji.

3. Orzekanie o niepełnosprawności osób, które nie ukończyły 16 r.ż. dla celów takich jak zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, rehabilitacja, zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny, leczenie, prawo do niestosowania się do niektórych znaków drogowych dotyczących postojów oraz prawo do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.
4. Wydawanie legitymacji dokumentujących niepełnosprawność osoby poniżej 16 r.ż.
5. Wydawanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień (w przypadku osób posiadających już prawomocne orzeczenie o inwalidztwie lub niezdolności do pracy). Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień zespół orzekający wydaje osobie, która ukończyła 16 r.ż. i posiada jedno z następujących orzeczeń:
 - ważne orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji lub całkowitej niezdolności do pracy lub częściowej niezdolności do pracy,
 - ważne orzeczenie organu rentowego np. ZUS, wydane przed dniem 1 stycznia 1998 r. o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów.
6. Wystawianie zaświadczeń lekarskich dla potrzeb specjalnego zasiłku rodzinnego lub zwiększonych zasiłków rodzinnych dla dzieci niepełnosprawnych, zaświadczeń lekarskich dla potrzeb przyznania świadczeń rodzinnych oraz odpowiedzi na wnioski o badanie lekarskie. Zaświadczenia wydawane są przez Zespół na wniosek Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej i na ich podstawie przyznawane są przez właściwe organy państw członkowskich Unii Europejskiej świadczenia rodzinne na niepełnosprawne dziecko przebywające poza granicami naszego kraju.
7. Wydawanie kart parkingowych dla osób niepełnosprawnych.

Od lipca 2014 r. Powiatowe Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności realizują zadanie jakim jest wydawanie przez przewodniczącego PZON kart parkingowych. Karty parkingowe, wydawane są:

 - osobie posiadającej orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności z symbolem przyczyny niepełnosprawności 04-0 (choroby narządu wzroku) lub 05-R (upośledzenie narządu ruchu) lub 10-N (choroby neurologiczne) i wskazaniem do karty parkingowej w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2014 r. Osoby posiadające tego rodzaju orzeczenia uzyskują kartę parkingową bez konieczności ponownego orzekania - na podstawie dotychczasowego orzeczenia,
 - osobie niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (na podstawie wydanego od dnia 1 lipca 2014 r. orzeczenia o stopniu niepełnosprawności albo orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień), która ma znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się. Przy czym w przypadku osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności,

wskazanie do karty parkingowej mogą uzyskać wyłącznie osoby posiadające zarówno znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się jak i przyczynę niepełnosprawności oznaczoną symbolem 04-O, 05-R lub 10-N,

- osobie niepełnosprawnej, która nie ukończyła 16 r.ż. (na podstawie wydanego od dnia 1 lipca 2014 r. orzeczenia o niepełnosprawności) mającej znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się.

Nowelizacja przepisów dotyczących zasad wydawania kart parkingowych pozbawiła jednocześnie możliwości uzyskania karty parkingowej osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności.

Kartę parkingową wydaje się na wniosek osoby niepełnosprawnej na okres ważności orzeczenia, jednakże nie dłużej niż na 5 lat. Opłata za wydanie karty parkingowej w wysokości 21 zł stanowi dochód budżetu państwa i po potrąceniu przez gminę 5% jest przekazywana wojewodzie. W 2018 r. wojewodzie przekazano 14 383,95 zł, a dochód gminy z tego tytułu wyniósł 757,05 zł.

Zasady finansowania zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności regulują przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zgodnie z art. 6 ust. 1a przedmiotowej ustawy wydatki związane z tworzeniem i działalnością zespołów są pokrywane ze środków finansowych budżetu państwa. Wydatki te mogą być również pokrywane ze środków finansowych jednostek samorządu terytorialnego. W 2018 r. wydatki na obsługę działalności Zespołu pochodzące z dotacji wyniosły 674 870 zł.

W 2018 r. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sosnowcu przyjął do rozpatrzenia 7 026 spraw.

Tabela nr 11. **Sprawy rozpatrywane przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w latach 2016 – 2018**

Rodzaj sprawy		2016	2017	2018
Liczba przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności		4 009	4 068	4 172
w tym:	Osoby przed 16-tym rokiem życia	351	382	370
	Osoby po 16-tym roku życia	3 658	3 686	3 802
Liczba wydanych orzeczeń		3 967	3 989	4 057
w tym:	Osoby przed 16-tym rokiem życia	348	373	364
	Osoby po 16-tym roku życia – stopień niepełnosprawności	3 619	3 616	3 693
Liczba wydanych legitymacji		1 434	1 393	1 658
w tym:	Osobom przed 16-tym rokiem życia	266	248	198
	Osobom po 16-tym roku życia	1 168	1 145	1 460
Liczba przyjętych odwołań		349	336	309

Rodzaj sprawy	2016	2017	2018
Liczba wydanych kart parkingowych	615	699	721
Liczba przyjętych wniosków o wydanie kopii orzeczenia	172	163	166
Razem przyjętych spraw do realizacji	6 579	6 659	7 026

Źródło: Dane PZON – opracowanie własne DPŚ

W 2018 r. na 3 686 osób, które złożyły wniosek o ustalenie stopnia niepełnosprawności, 1 192 to wnioski złożone w celu zdobycia odpowiedniego zatrudnienia. Posiadanie takiego orzeczenia stwarza możliwość podjęcia pracy w zakładach pracy chronionej lub na otwartym rynku pracy (na stanowiskach przystosowanych dla osób niepełnosprawnych). W dalszej kolejności najczęstszymi powodami składania wniosków o ustalenie stopnia niepełnosprawności były:

- uzyskanie zasiłku pielęgnacyjnego (627 wniosków),
- korzystanie z karty parkingowej (584 wnioski),
- świadczenia pieniężne z pomocy społecznej (483 wnioski),
- konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (439 wniosków),
- korzystania z innych ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów (291 wniosków),
- korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji (173 wnioski),
- uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej (12 wniosków),
- szkolenie (1 wniosek).

VI. Aktywizacja społeczna i zawodowa bezrobotnych oraz innych osób niepozostających w zatrudnieniu

Na koniec grudnia 2018 r. stopa bezrobocia w Sosnowcu zmniejszyła się w stosunku do lat ubiegłych i wynosiła 6,3%. Jednak jedną z istotnych przyczyn ubiegania się o pomoc Ośrodka, jest nadal bezrobocie. Wśród wszystkich środowisk objętych świadczeniami pomocy społecznej w 47% środowisk występował problem bezrobocia. W ciągu ostatniego roku nastąpił jednak spadek tego udziału o 8% (w 2017 r. udział korzystających z tytułu bezrobocia wynosił 55%).

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2018 r. włączył się w realizowany przez Miasto Sosnowiec w partnerstwie ze Stowarzyszeniem – Instytutem Współpracy i Partnerstwa Lokalnego projekt pn. „*Miejski Ośrodek Rozwoju Społecznego*” w rewitalizowanym obiekcie Miejskiego Domu Kultury „Kazimierz” oraz w Parku im. Jacka Kuronia (tzw. muszelka). Koszt projektu po stronie realizowanych przez Ośrodek działań w

2018 r. wyniósł 59 368,73 zł. W ramach projektu Ośrodek odpowiedzialny jest za animację lokalnej społeczności oraz rozwój i koordynację punktu wolontariatu. Kolejnym działaniem realizowanym wraz z Miastem Sosnowiec jest projekt konkursowy „Aktywne Centrum – Szansa dla Nas!”, którego celem jest wzmocnienie potencjału społecznego i zawodowego lokalnej społeczności zamieszkującej dzielnicę Centrum, poprzez realizację programu aktywności lokalnej, społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Koszt projektu po stronie działań realizowanych przez Ośrodek w 2018 r. wyniósł 126 883,95 zł.

1. Realizacja projektu konkursowego – „Rodzina działaniami silna”

Od 1 października 2016 r. Ośrodek realizował również projekt konkursowy „Rodzina działaniami silna”, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa IX Włączenie społeczne, Działanie 9.2 Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne, Poddziałanie 9.2.5. Rozwój usług społecznych.

Cel główny projektu zakładał poprawę funkcjonowania osób - kobiet i mężczyzn z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wsparcie i rozwój systemu pieczy zastępczej. Zaplanowane działania projektowe w sposób kompleksowy doprowadziły do poprawy funkcjonowania i pełnienia ról społecznych przez rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny, a tym samym przeciwdziałaniu ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Ponadto wpłynęły na wsparcie i rozwój zawodowych oraz niezawodowych form pieczy zastępczej. Rozwój ten ma celu deinstytucjonalizację usług. Cel projektu został osiągnięty dzięki zastosowaniu kompleksowego wsparcia w formie usług społecznych, w tym wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, tj.: między innymi poprzez rozwijanie asystentury rodzinnej, konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, grupy samopomocowe, terapię, warsztaty, pomoc w opiece i wychowaniu dziecka. Projekt został zrealizowany w okresie od 1 października 2016 r. do 30 września 2018 r., a całkowity koszt realizacji wynosił 410 047,40 zł, z czego wkład własny stanowił 28 703,32 zł, a otrzymane dofinansowanie 381 344,08 zł.

W latach 2016 - 2018 w projekcie „Rodzina działaniami silna” wzięło udział 188 osób, w tym:

- 20 dzieci przebywających w pieczy zastępczej,
- 29 osób do udziału w szkoleniach dla kandydatów na zawodowe lub niezawodowe rodziny zastępcze,
- 31 osób sprawujących zawodową i niezawodową pieczę zastępczą,
- 108 osób w rodzinach objętych asystenturą rodzinną.

Pieczna zastępcza

W 2018 r. odbyły się warsztaty stanowiące element szkoleń dla kandydatów/kandydatek na rodziców zastępczych zawodowych i niezawodowych. Warsztaty były prowadzone przez psychologa/pedagoga Działu ds. Rodzin i Asysty Rodzinnej oraz Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej. Szkolenia były zgodne z programem szkolenia dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej, który jest autorskim projektem pracowników Ośrodka i został zatwierdzony na okres 5 lat decyzją z dn. 14 kwietnia 2014 r. przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

1. W 2018 r. odbyły się spotkania dla dwóch grup osób sprawujących zawodową i niezawodową pieczę zastępczą w ramach superwizji prowadzonej przez psychoterapeutę tzw. Grupy Balinta. Zajęcia w ramach Grupy Balinta służyły m.in.:
 - podniesieniu jakości sprawowania pieczy zastępczej,
 - rozpoznaniu i doskonaleniu relacji uczestników z drugim człowiekiem,
 - rozpoznaniu i uświadomieniu sobie przez uczestników własnych uczuć w kontakcie z dzieckiem umieszczonym w rodzinie zastępczej, ograniczeń i blokad emocjonalnych utrudniających budowanie prawidłowych relacji,
 - zdobyciu umiejętności jaśniejszego formułowania problemów, wieloaspektowego analizowania zaistniałych trudnych sytuacji,
 - poznaniu siebie w relacji z innymi, a także lepszemu zrozumieniu innych w relacji z nami,
 - poznaniu większego wachlarza strategii działania w danych sytuacjach.
2. W 2018 r. prowadzony był cykl zajęć integracyjno-artystycznych dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej.
3. Działania projektowe w zakresie rozwijania pieczy zastępczej zakończył zorganizowany we wrześniu 2018 r. piknik rodzinny.

2. Realizacja projektu – „Jesteśmy do usług”

Od września 2017 r. Ośrodek realizuje projekt konkursowy „Jesteśmy do usług”, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa IX Włączenie społeczne, Działanie 9.2 Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne, Poddziałanie 9.2.5. Rozwój usług społecznych.

Cel główny projektu zakłada zwiększenie samodzielności i aktywności społecznej 40 niesamodzielnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym mieszkańców Sosnowca w wieku powyżej 65 lat oraz zwiększenie aktywności społecznej 20 opiekunów faktycznych osób niesamodzielnych z terenu Sosnowca poprzez działania nakierowane na podniesienie

jakości usług opiekuńczych. Cel projektu zostanie osiągnięty dzięki zastosowaniu zintegrowanego systemu pomocy, któremu przyświeca zasada kształtowania korzystnej sieci wsparcia społecznego wokół seniora. Seniorzy otrzymują wsparcie w formie usług społecznych, w tym pielęgnacyjnych i gospodarczych świadczonych w domu uczestnika, w połączeniu z usługą teleopieki oraz telefonicznych konsultacji lekarskich. Kolejnym elementem wsparcia jest zaangażowanie pracownika, który pełni rolę animatora, doradcy, organizatora, rzecznika dla osoby wymagającej wsparcia. Zadaniem pracownika jest motywowanie osoby niesamodzielnej do aktywności, wspieranie indywidualnych potrzeb, usuwanie przeszkód, których seniorzy nie są w stanie sami pokonać.

Realizacja projektu kończy się 31 sierpnia 2019 r. Koszt realizacji projektu w 2018 r. wyniósł 320 747,93 zł, w tym poniesiony wkład własny w kwocie 34 739,95 zł, pozostałe środki stanowiły dofinansowanie z UE w kwocie 286 007,98 zł.

W roku 2018 w projekcie „Jesteśmy do usług” brało udział 29 osób w wieku 65+. W ramach projektu świadczone są usługi opiekuńcze realizowane w domach uczestników przez 6 opiekunek, uzupełniane wsparciem pracownika socjalnego, wspierającego zaspakajanie indywidualnych potrzeb osób starszych. Zakupiono sprzęt do teleopieki wraz z usługą monitorowania uczestników projektu przez centrum opieki celem reagowania w sytuacjach alarmowych oraz zapewnienia możliwości konsultacji telefonicznych lekarza internisty. Uruchomiono możliwość skorzystania z telefonicznych konsultacji lekarza psychiatry.

Ponadto w 2018 r. realizowano wsparcie dla 8 opiekunów faktycznych (najczęściej członków rodziny), celem poprawy funkcjonowania społecznego lub podjęcia aktywności zawodowej, za pośrednictwem wyłonionej w trybie Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie – organizacji pozarządowej Watacha, postaci:

- poradnictwa psychologicznego,
- szkoleń dot. sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi,
- szkolenia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej,
- spotkań grupy samopomocowej opiekunów faktycznych dla wymiany ich doświadczeń związanych ze sprawowaniem opieki nad osobami niesamodzielnymi.

3. Realizacja projektu – „Tacy sami bez ściany między nami”

W styczniu 2018 r. Ośrodek rozpoczął również realizację projektu konkursowego „Tacy sami, bez ściany między nami” w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w Poddziałaniu 9.1.6 Programy aktywnej integracji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Projekt realizowany jest w partnerstwie z fundacją Instytut Twórczej Integracji z siedzibą w Sosnowcu. Celem projektu jest poprawa funkcjonowania 345 osób (kobiet i mężczyzn z terenu miasta Sosnowca) wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym w sferze społecznej i zawodowej z tytułu niepełnosprawności, poprzez

udzielenie kompleksowego i zindywidualizowanego wsparcia w okresie od 01 stycznia 2018 r. do 31 października 2020 r. Osoby objęte wsparciem w ramach realizowanego projektu to osoby z niepełnosprawnościami w wieku aktywności zawodowej, również z zaburzeniami psychicznymi oraz uczestnicy Programów Aktywności Lokalnej. Udzielane wsparcie odbywa się w oparciu o ścieżkę reintegracji, stworzoną indywidualnie dla każdej z osób w oparciu o zawarty kontrakt socjalny: indywidualna praca z coachem, treningi kompetencji społecznych, poradnictwo zawodowe prowadzone przez Klub Integracji Społecznej, kursy i szkolenia przyuczające do zawodu, staże, rehabilitację stacjonarną i wyjazdy zdrowotne oraz poradnictwo psychologiczne.

Koszt realizacji projektu w 2018 r. wynosił 1 130 179,78 zł, z czego wkład własny stanowił 92 316,00 zł, a otrzymane dofinansowanie 1 037 863,78 zł. W projekcie wzięło udział 166 osób, w tym 20 uczestników Programów Aktywności Lokalnej i 29 osób z ich otoczenia.

W 2018 r. objęto 91 osób z niepełnosprawnościami indywidualną ścieżką wsparcia, z wykorzystaniem:

- coachingu indywidualnego,
- treningu kompetencji społecznych,
- rehabilitacji zdrowotnej,
- poradnictwa psychologicznego,
- doradztwa zawodowego.

W projekcie przewidziano innowacyjne działanie w postaci prowadzenia mieszkania treningowego dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. W roku sprawozdawczym przeprowadzono remont lokalu przeznaczonego na mieszkanie oraz zakup wyposażenia. Działania treningowo – terapeutyczne są prowadzone w 2019 r. przez partnera w projekcie – Instytut Twórczej Integracji.

Kolejną grupą objętą wsparciem była młodzież ucząca się w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym, w tym przebywająca w pieczy zastępczej i opuszczająca pieczę zastępczą, tj. 32 osoby, wspierana w nabywaniu kompetencji społecznych na drodze do usamodzielnienia, poprzez udział w treningu szybkiego uczenia, warsztatach motywacyjno – psychologicznych oraz poradnictwie zawodowym.

W 2018 r. w ramach projektu kontynuowana była realizacja Programów Aktywności Lokalnej: „Milowice”, „Niwka”, „Pogoń” oraz utworzono PAL „Zagórze”. Istotną zmianą jest to, że Programy są skierowane w szczególności do osób z niepełnosprawnościami, w tym zaburzeniami psychicznymi oraz do otoczenia tych osób. Prowadzono 4 Kluby dla mieszkańców dzielnic „Pogoń”, „Milowice”, „Niwka”, „Zagórze”. Celem działań środowiskowych jest aktywizacja, edukacja, profilaktyka i integracja uczestników PAL, ich

rodzin i mieszkańców, zmierzająca do poprawy sytuacji życiowej poprzez organizowanie społeczności lokalnej.

4. Realizacja projektu – „Działamy dla ludzi – przez ludzi”

Kolejnym projektem realizowanym przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej od stycznia 2018 r. jest projekt „Działamy dla ludzi – przez ludzi” dotyczący reorganizacji pracy Ośrodka. Projekt finansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacyjna Rozwój 2014-2020, Osi priorytetowej II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.5 Skuteczna pomoc społeczna. Projekt jest w 100% finansowany ze środków zewnętrznych. Realizacja projektu ma na celu podniesienie profesjonalizmu i zwiększenie skuteczności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, jako instytucji pomocy i integracji społecznej w rozwiązywaniu problemu wykluczenia społecznego poprzez wdrożenie usprawnień organizacyjnych polegających na oddzieleniu pracy administracyjnej od pracy socjalnej i usług społecznych.

Koszt realizacji projektu, a tym samym otrzymane dofinansowanie w 2018 r. wynosiło 226 503,52 zł. W 2018 r. w projekcie wzięło udział 159 pracowników Ośrodka, zatrudnionych w komórkach organizacyjnych objętych reorganizacją.

W 2018 r. przeprowadzono następujące działania:

- przygotowanie koncepcji rozdzielenia pracy socjalnej i usług od udzielania świadczeń,
- zmianę Regulaminu organizacyjnego,
- szkolenia dla pracowników dot. wprowadzonych zmian, nowych metod i narzędzi pracy z klientem,
- wizyty studyjne w Ośrodkach, które przeszły analogiczną reorganizację,
- zakup sprzętu i wyposażenia dla nowo powstałych komórek.

W ramach projektu reorganizacją zostały objęte następujące komórki: Dział Pomocy Środowiskowej, Zespoły Pomocy Środowiskowej, Dział Świadczeń, Dział ds. Osób Starszych i Niepełnosprawnych oraz Pomocy Instytucjonalnej, Dział ds. Rodzin i Asysty Rodzinnej, Zespół ds. Integracji Społecznej i Wolontariatu oraz Dział Analiz, Sprawozdawczości i Informatyki. W wyniku zmian:

- powstał Zespół ds. Usług,
- przeobrażeniu uległ Dział Pomocy Środowiskowej, w którego skład weszły: Zespół ds. Świadczeń Przyznawanych Decyzją (a w nim 6 Sekcji Pomocy Środowiskowej i Sekcja Realizacji Świadczeń), Stanowiska ds. Pierwszego Kontaktu,
- przeobrażeniu uległ Dział ds. Rodzin, w którego skład wchodzi Zespół ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej,

- powstał Zespół Pracy Socjalnej, w skład którego weszli pracownicy socjalni zajmujący się pracą socjalną, pracownicy socjalni zajmujący się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, wolontariat oraz Sekcja Asysty Rodzinnej,
- wyodrębnił się Klub Integracji Społecznej,
- z Działu Analiz, Sprawozdawczości i Informatyki wyodrębnił się Zespół ds. Informatyki, a pozostali pracownicy włączeni zostali w struktury Działu Pomocy Środowiskowej.

Ponadto z Zespołu Specjalistów wyłączono poradnictwo specjalistyczne i włączono je w struktury Zespołu ds. Usług.

5. Klub Integracji Społecznej

Klub Integracji Społecznej jest elementem wewnętrznej struktury organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Działalność Klubu Integracji Społecznej prowadzona jest w oparciu o ustawę o zatrudnieniu socjalnym, ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz ustawę o pomocy społecznej. Działania Klubu prowadzone są na podstawie regulaminu zatwierdzonego przez Dyrektora Ośrodka. Do zadań KIS należy aktywizacja zawodowa, promowanie aktywności i przedsiębiorczości społecznej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Klub Integracji Społecznej w Sosnowcu spełnia wiele funkcji, w tym:

- przygotowuje i prowadzi warsztaty,
- oferuje poradnictwo z zakresu informacji zawodowej,
- oferuje pomoc psychologiczną indywidualną i grupową,
- oferuje nieodpłatny dostęp do telefonu, komputerów w celu poszukiwania pracy dla uczestników Klubu,
- oferuje pomoc w przygotowaniu profesjonalnych aplikacji zawodowych,
- oferuje dostęp do aktualnych ofert pracy oraz szkoleń i kursów podnoszących lub uzupełniających kwalifikacje zawodowe.

Zajęcia w Klubie prowadzone są w formie indywidualnej i grupowej. Dla osób zakwalifikowanych do grup warsztatowych odbywają się zajęcia aktywizacyjne i psychoedukacyjne. Prowadzącymi zajęcia byli psychologowie, pracownicy socjalni, doradcy zawodowi, a także pracownicy z instytucji współpracujących z Klubem: Powiatowego Urzędu Pracy w Sosnowcu, Młodzieżowego Centrum Kariery z Katowic oraz Mobilnego Centrum Informacji Zawodowej z Dąbrowy Górniczej, a także Punktów Pośrednictwa Pracy z Katowic, Sosnowca oraz Dąbrowy Górniczej. W ramach współpracy z jednostkami ekonomii społecznej współpracowano również z Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej z Katowic.

Działania Klubu Integracji Społecznej

W zakresie aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych w Klubie został utworzony Punkt Pośrednictwa Pracy, gdzie osoby bezrobotne przy pomocy doradców zawodowych mają możliwość zapoznania się z aktualnymi ofertami pracy, bezpośrednio mogą skontaktować się z pracodawcą i złożyć Curriculum vitae (CV). Dyżury doradców zawodowych i pośredników pracy odbywały się raz w tygodniu po dwie godziny. W spotkaniach z pracodawcami organizowanych we współpracy z Młodzieżowym Biurem Pracy z Katowic oraz Punktem Pośrednictwa Pracy z Sosnowca, Będzina i Jaworzna w zakresie aktywizacji zawodowej, uczestnikom przedstawiono 1 416 ofert pracy.

Wzorem lat ubiegłych, w 2018 r. prowadzone było poradnictwo indywidualne i zawodowe, w ramach którego uczestnicy KIS otrzymywali pomoc w zakresie doradztwa zawodowego, pisania CV i listów motywacyjnych. Specjalista reintegracji zawodowej pomógł sporządzić 76 CV. Pomoc tego rodzaju skierowana jest do osób zarówno korzystających z systemu pomocy społecznej, jak i innych mieszkańców Sosnowca posiadających potrzebę skorzystania z takiego rodzaju wsparcia. Z poradnictwa skorzystały 333 osoby, którym udzielono 542 porad w tym zakresie.

Jednym ze stałych działań promocyjnych Klubu, mającym na celu zwiększenie dostępności do aktualnych ofert pracy, jest tablica z aktualizowanymi na bieżąco ofertami pracy pozyskiwanymi z internetu, prasy oraz z firm zajmujących się pośrednictwem pracy. Inicjatywa ta od kilku lat cieszy się dużym zainteresowaniem mieszkańców Sosnowca nieposiadających dostępu do internetu i bieżącej prasy.

Uwzględniając gminny plan potrzeb, pracownicy socjalni przekazują do KIS informację o osobach bezrobotnych bez prawa do zasiłku, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, które mogą wykonywać na terenie miasta Sosnowca prace społecznie użyteczne. Jest to jedno z narzędzi aktywizacji zawodowej wykorzystywane przez Ośrodek. W 2018 r. KIS przekazał do Powiatowego Urzędu Pracy listy z 281 osobami wytypowanymi do prac społecznie użytecznych. Z informacji uzyskanych z PUP wynika, iż do wykonywania prac społecznie użytecznych skierowano 112 osób, z czego pracę podjęły 84 osoby.

Klub Integracji Społecznej realizował również działania z aktywizacji zawodowej w ramach projektu pozakonkursowego „Tacy sami, bez ściany między nami” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014 – 2020, Oś Priorytetowa IX, Włączenie społeczne, Działanie 9.1. Aktywna integracja, Poddziałanie 9.1.6. Programy aktywnej integracji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Z porad specjalisty reintegracji zawodowej skorzystało 17 osób, a z poradnictwa psychologicznego 23 osoby.

Mając na uwadze sytuację osób bezrobotnych, ważne jest podejmowanie inicjatyw pobudzających aktywność społeczną i angażujących osoby wykluczone społecznie w działania związane z ekonomią społeczną, która koncentruje się na reintegracji społeczeństwa i przeciwdziałaniu bezrobociu.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu z Powiatowym Urzędem Pracy w Sosnowcu podpisał porozumienie dotyczące realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, który skierowany był dla osób bezrobotnych, wykluczonych społecznie z profilu III. W KIS zrealizowano dwie edycje programu PAI. Program ukończyło łącznie 13 osób.

Tabela nr 12. Liczba udzielonych porad w Klubie Integracji Społecznej w 2018 r.

Lp.	Rodzaj działań	Liczba porad udzielanych w KIS	
		w ramach Projektu „Tacy sami bez ściany między nami”	poza projektem
1.	Poradnictwo indywidualne	x	39
2.	Doradztwo zawodowe	18	503
3.	Poradnictwo psychologiczne	41	21
Łącznie		622	

Źródło: Dane KIS – opracowanie własne DPS

Ponadto w 2018 r. Klub Integracji Społecznej realizował na rzecz osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym inne projekty socjalne, które ujęto w „Przeglądzie wydarzeń 2018” stanowiącym załącznik do sprawozdania.

We wszystkich projektach i innych działaniach realizowanych w KIS wzięło udział 426 osób, natomiast zatrudnienie podjęło 105 osób.

6. Wolontariat Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Podobnie jak w latach ubiegłych oferta pomocowa Ośrodka uzupełniana jest działaniami wolontaryjnymi. Wolontariusze współpracują z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Sosnowcu w oparciu o Porozumienie o wykonywaniu świadczeń wolontarystycznych na podstawie *Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie* (tekst jednolity z dn. 7 lutego 2018 r.: Dz. U. 2018 r. poz. 450 z późniejszymi zmianami).

Każdy wolontariusz przed przystąpieniem do pracy przechodzi obowiązkowe szkolenie. W czasie współpracy na bieżąco korzysta ze wsparcia udzielanego przez koordynatora. W zależności od sytuacji życiowej wolontariusze włączają się w działania Ośrodka na okres od 3 do 12 miesięcy, ale są również tacy, którzy podejmują współpracę długoterminową. W 2018 r. współpracowało z Ośrodkiem 62 wolontariuszy (46 kobiet i 16 mężczyzn).

Tabela nr 13. **Wiek uczestników Wolontariatu w 2018 r.**

Lp.	Wiek	Liczba wolontariuszy	Udział procentowy
1.	14 - 18 lat	33	53,22%
2.	19 - 30 lat	9	14,52%
3.	31 - 50 lat	14	22,58%
4.	Powyżej 51 roku życia	6	9,68%

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

Większość wolontariuszy (prawie 68%) to osoby młode, mające od 14 do 30 lat, które uczęszczają do gimnazjum, liceum, uczelni wyższych oraz ludzie młodzi rozpoczynający dopiero swoją drogę zawodową.

Działania wolontaryjne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu prowadzone są zarówno w placówkach pomocy społecznej, jak również w miejscu zamieszkania podopiecznych (pomoc indywidualna). Działania podejmowane w miejscu zamieszkania dostosowywane są do indywidualnych potrzeb osób wymagających wsparcia. W 2018 r. pomocą wolontaryjną objęto 305 osób.

Tabela nr 14. **Działania wolontaryjne podejmowane w 2018 r.**

Rodzaj wykonywanych działań		Liczba osób objętych pomocą	Liczba wolontariuszy
1.	Praca z dziećmi	42	21
	indywidualna	12	11
w tym	w projektach (m.in.: korepetycje, zajęcia pozalekcyjne, ferie zimowe, wakacje, imprezy okazjonalne)	30	13
2.	Praca z osobami starszymi i niepełnosprawnymi	138	44
w tym	indywidualna	19	20
	w projektach i placówkach	120	27
3.	Praca na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością	125	5
4.	Akcje miejskie (współdział)	-	38

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

W ramach pomocy indywidualnej wolontariusze, m.in.: pomagają osobom starszym i niepełnosprawnym w codziennych czynnościach, organizują czas wolny, pomagają w dotarciu do lekarza. Pracując indywidualnie z dziećmi oraz z rodzinami (w tym z rodzinami wielodzietnymi) pomagają m.in.: w organizowaniu czasu wolnego, w nauce, w opiece nad dziećmi. Wolontariusze biorą czynny udział w różnego rodzaju projektach (szczegółowe informacje w załączniku do Sprawozdania) o zasięgu lokalnym oraz ogólnopolskim, np. corocznie wspierają Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy, a także współorganizują lub wspierają działania innych podmiotów działających na rzecz poprawy życia lokalnych społeczności.

W okresie funkcjonowania wolontariatu, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu zdobył Certyfikat Organizacji Przyjaznej Wolontariuszom, przyznawany przez Sieć Centrów Wolontariatu w Warszawie oraz certyfikat „Dobry Wolontariat” nadany przez Pracownię Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia” w Warszawie.

VII. Pomoc realizowana na podstawie ustawy o dodatkach mieszkaniowych i ustawy Prawo energetyczne

1. Dodatek mieszkaniowy

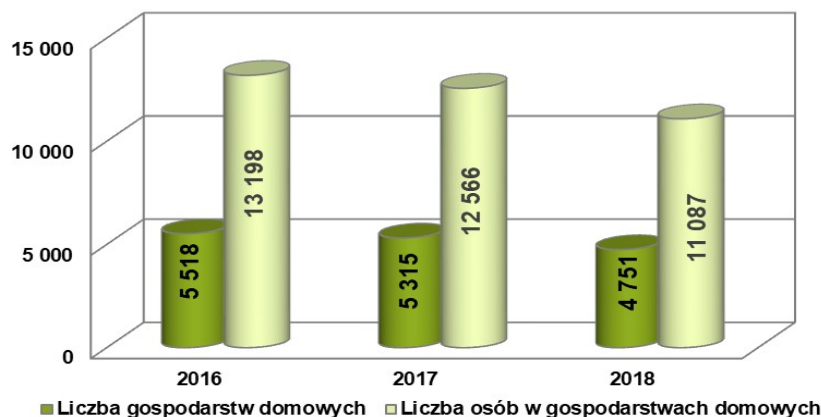
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania nałożone ustawą o dodatkach mieszkaniowych. Dodatek mieszkaniowy jest świadczeniem pieniężnym wypłacanym z funduszy publicznych, mającym na celu umożliwienie osobom o niskich dochodach pokrycie części kosztów utrzymania mieszkania. Taka forma pomocy dla osób, które przy wykorzystaniu własnych możliwości finansowych nie są w stanie pokryć obciążających ich kosztów związanych z zajmowaniem lokalu mieszkalnego, została wprowadzona *Ustawą z dnia 2 lipca 1994 r. o najmie lokali i dodatkach mieszkaniowych*. Obecnie zasady i tryb przyznawania, ustalania wysokości i wypłacania dodatków mieszkaniowych reguluje *Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych* (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 180 z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z wymienioną ustawą osoba ubiegająca się o dodatek mieszkaniowy musi spełniać ściśle określone przesłanki, do których zaliczamy m.in. posiadanie tytułu prawnego do zajmowanego lokalu mieszkalnego o określonej powierzchni normatywnej, w zależności od liczby członków gospodarstwa domowego i osiąganie odpowiedniego dochodu. Dodatek mieszkaniowy przysługuje, jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie trzech miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 125% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym obowiązującej w dniu złożenia wniosku. Od 1 marca 2018 r. kwota najniższej emerytury wynosi 1 029,80 zł brutto.

Od 1 stycznia 2004 r. wypłata dodatków mieszkaniowych w całości finansowana jest z budżetu gminy, na terenie której położony jest lokal. Świadczenie przyznawane jest zawsze na okres 6 miesięcy. Jego wysokość stanowi różnicę wysokości wydatków ponoszonych na utrzymanie mieszkania, a wskazanym ustawą procentowym udziałem średniego miesięcznego dochodu gospodarstwa domowego.

W 2018 r. z pomocy w formie dodatku mieszkaniowego skorzystało 4 751 gospodarstw domowych.

Wykres nr 8. **Liczba gospodarstw domowych korzystających z dodatku mieszkaniowego w latach 2016 – 2018**

Źródło: Dane DDM - opracowanie własne DPS

W ciągu ostatnich lat można zaobserwować spadek liczby gospodarstw korzystających z dofinansowania do czynszu. Sytuacja ta spowodowana jest m.in.: utratą tytułów prawnych do lokalu, odmową przyznania dodatku mieszkaniowego z powodu niespełnienia kryteriów ustawowych. Duży wpływ ma niewątpliwie wzrost dochodów gospodarstw domowych ubiegających się o przyznanie świadczenia.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2018 r. na wypłatę świadczeń w formie dodatku mieszkaniowego wydał łącznie 10 608 471,00 zł. Wypłacono 44 031 świadczeń, a średnia kwota dodatku osiągnęła wartość 240,93 zł.

Tabela nr 15. **Liczba i kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych w latach 2016–2018**

Rok	Kwota wypłaconych dodatków w zł	Liczba wypłaconych dodatków	Średni dodatek w zł
2016	12 435 033	51 392	241,96
2017	11 981 745	49 687	241,14
2018	10 608 471	44 031	240,93

Źródło: Dane DDM - opracowanie własne DPS

Spadek liczby gospodarstw skutkuje zmniejszeniem liczby wypłacanych świadczeń, a tym samym zmniejszeniem wydatków poniesionych na wypłatę świadczeń. Na zmniejszenie wydatków mają wpływ również zaległości czynszowe wnioskodawców powstałe w trakcie obowiązywania decyzji administracyjnej. Z uwagi na zaległości wypłata dodatku mieszkaniowego zostaje wstrzymana. W 2018 r. zostało wstrzymanych 1 104 świadczeń na łączną kwotę 268 047,82 zł, w tym 666 świadczeń wstrzymanych z powodu zaległości czynszowych o wartości łącznej 166 172,26 zł, z czego odblokowanych zostało 299 świadczeń na łączną kwotę 76 299,31 zł. Z powyższego wynika, iż niecałe 46% wnioskodawców, którym została wstrzymana wypłata dodatku mieszkaniowego, uregulowało

zaległości w celu kontynuacji wypłaty zawieszzonego dodatku mieszkaniowego.

Tabela nr 16. **Wartość, liczba oraz kwota średniego wypłaconego dodatku mieszkaniowego z podziałem na zasoby w latach 2016 – 2018**

Rok	Wyszczególnienie	Ogółem	Komunalne	Spółdzielcze	Inne ¹
2016	wartość wypłaconych świadczeń	12 435 033	5 491 797	2 949 675	3 993 561
	liczba wypłaconych świadczeń	51 392	22 188	13 242	15 962
	kwota średniego dodatku w zł	241,96	247,51	222,75	250,19
2017	wartość wypłaconych świadczeń	11 981 745	5 556 031	2 844 997	3 580 717
	liczba wypłaconych świadczeń	49 687	22 512	12 593	14 582
	kwota średniego dodatku w zł	241,14	246,80	225,92	245,56
2018	wartość wypłaconych świadczeń	10 608 471	5 081 781	2 467 787	3 058 903
	liczba wypłaconych świadczeń	44 031	20 525	11 005	12 501
	kwota średniego dodatku w zł	240,93	247,59	224,24	244,69

¹ inne zasoby np.: prywatne, dawne zakładowe oraz wykupione na własność (wspólnoty mieszkaniowe)

Źródło: Dane DDM - opracowanie własne DPS

Dodatek mieszkaniowy jest wypłacany zarządcy budynku lub osobie uprawnionej do pobierania należności za lokal mieszkalny, w którym mieszka wnioskodawca.

Najwięcej środków pieniężnych z tytułu dodatków mieszkaniowych przekazuje się dla najemców lokali mieszkalnych tworzących mieszkaniowy zasób gminy. W 2018 r. dla tej grupy najemców przekazano 48% wszystkich środków wydanych na dodatki mieszkaniowe. Pozostałe środki trafiły do zasobów nie wchodzących w skład gminy, tj.: prywatnych, dawnych zakładowych, wykupionych na własność (wspólnoty mieszkaniowe), a także do spółdzielni mieszkaniowych.

Dzięki możliwości przeprowadzania wywiadów środowiskowych zwiększyły się szanse eliminowania przypadków pobierania świadczenia przez osoby nieuprawnione. W 2018 r. przeprowadzono 459 wywiadów weryfikujących stan majątkowy wnioskodawców oraz faktyczną liczbę wspólnie zamieszkujących członków gospodarstwa domowego. W 32 przypadkach odmówiono przyznania dodatku mieszkaniowego z tytułu rażącej dysproporcji pomiędzy dochodem deklarowanym na wniosku, a faktycznym stanem majątkowym, odmowy złożenia oświadczenia o stanie majątkowym oraz gdy faktyczna liczba osób stale zamieszkujących i gospodarujących z wnioskodawcą była mniejsza niż wykazana w deklaracji.

2. Dodatek energetyczny

Od dnia 1 stycznia 2014 r. wprowadzony został zryczałtowany dodatek energetyczny dla odbiorcy wrażliwego energii elektrycznej zgodnie z *ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 roku – Prawo energetyczne* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 roku poz. 755).

Wypłata dodatku energetycznego zgodnie z art. 5f pkt 1 ustawy jest zadaniem z zakresu administracji rządowej. Dodatek energetyczny wypłacają gminy po otrzymaniu dotacji celowej z budżetu państwa na finansowanie wypłat dodatku energetycznego dla odbiorcy wrażliwego energii elektrycznej, któremu przysługuje zryczałtowany dodatek energetyczny.

Zgodnie z ustawą odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 roku poz. 180), która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej (art. 3 pkt 13 c).

Wysokość zryczałtowanego dodatku energetycznego zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Energii z dnia 20 kwietnia 2017 r. do 30 kwietnia 2018 r. wynosiła:

- dla gospodarstw prowadzonych przez osobę samotną – 11,22 zł miesięcznie,
- dla gospodarstw składających się z 2 do 4 osób – 15,58 zł miesięcznie,
- dla gospodarstw składających się z co najmniej 5 osób – 18,70 zł miesięcznie.

Natomiast od 1 maja 2018 r. do 30 kwietnia 2019 r. wysokość zryczałtowanego dodatku energetycznego zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Energii z dnia 23 kwietnia 2010 r. wynosi:

- dla gospodarstw prowadzonych przez osobę samotną – 11,35 zł miesięcznie,
- dla gospodarstw składających się z 2 do 4 osób – 15,77 zł miesięcznie,
- dla gospodarstw składających się z co najmniej 5 osób – 18,92 zł miesięcznie.

Dodatek energetyczny wypłaca się odbiorcy wrażliwemu energii elektrycznej do dnia 10 każdego miesiąca z góry, z wyjątkiem stycznia, w którym zryczałtowany dodatek wypłaca się do dnia 30 stycznia danego roku.

Tabela nr 17. Kwota i liczba wypłaconych dodatków energetycznych w 2018 r. według liczby osób w gospodarstwie domowym

Liczba osób w gospodarstwie domowym	Liczba wypłaconych świadczeń	Wartość wypłaconych świadczeń w zł	Kwota jednego świadczenia w zł
1 osoba	1 900	21 318,00	11,22
	3 494	39 656,90	11,35
Ogółem 1 osoba	5 394	60 974,90	X
2,3,4 osoby	2 295	35 756,10	15,58
	3 887	61 297,99	15,77
Ogółem 2,3,4 osoby	6 182	97 054,09	X
5 i więcej osób	283	5 292,10	18,70
	501	9 478,92	18,92
Ogółem 5 i więcej osób	784	14 771,02	X
Razem	12 360	172 800,01	X

Źródło: Dane DDM - opracowanie własne DPS

Ośrodek w 2018 r. wypłacił 12 360 dodatków energetycznych na kwotę 172 800,01 zł dla 1 416 gospodarstw domowych, w skład których wchodzi 3 084 osoby. W 2018 r. wartość i liczba wypłaconych świadczeń w porównaniu do 2017 r. ma tendencję malejącą. Powyższa sytuacja spowodowana jest: niższym zainteresowaniem ze strony wnioskodawców, niespełnianiem łącznie wszystkich kryteriów niezbędnych do otrzymania dodatku energetycznego m.in. brak umowy kompleksowej lub sprzedaży energii elektrycznej; osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy nie jest stroną ww. umowy; osoba ubiegająca się o przyznanie dodatku energetycznego, nie jest osobą, której przyznano dodatek mieszkaniowy; osoba nie zamieszkuje w miejscu dostarczenia energii elektrycznej. Jedną z przyczyn jest również wygaszenie decyzji przyznającej dodatek mieszkaniowy, a tym samym utrata uprawnień do dodatku energetycznego.

VIII. Pomoc realizowana na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, ustawy o systemie oświaty oraz uchwały w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dobry start”

Zadania realizowane na podstawie wymienionych ustaw należą do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, z wyjątkiem ustawy o systemie oświaty, która nakłada na gminę obowiązek realizacji zadania własnego polegającego na udzielaniu pomocy materialnej uczniom zamieszkującym na jej terenie. Głównymi adresatami świadczeń przyznawanych w ramach tych zadań są rodziny wychowujące dzieci, osoby z niepełnosprawnościami oraz sprawujący opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami.

1. Świadczenia rodzinne

W ramach świadczeń rodzinnych wyodrębnić można następujące rodzaje świadczeń:

zasiłek rodzinny wraz z dodatkami do zasiłku rodzinnego, jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka, świadczenie rodzicielskie i świadczenia opiekuńcze tj.: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy.

Zasiłek rodzinny – przysługuje na dziecko do ukończenia 18 roku życia lub w przypadku kontynuowania nauki w szkole do 21 r.ż., zaś w przypadku dziecka niepełnosprawnego uczącego się do 24 r.ż. Świadczenie przysługuje, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 674 zł na osobę w rodzinie, a w przypadku rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym - 764 zł. W przypadku przekroczenia przez rodzinę kryterium dochodowego świadczenie wypłaca się w wysokości będącej różnicą pomiędzy kwotą przysługujących świadczeń, a kwotą o jaką przekroczone kryterium dochodowe. Jeżeli miesięczna wysokość świadczenia nie przekraczałaby kwoty 20 zł, świadczenie to nie przysługuje.

Wysokość zasiłku rodzinnego miesięcznie w 2018 r. wynosiła odpowiednio:

- 95 zł - na dziecko w wieku do ukończenia 5 r.ż.,
- 124 zł - na dziecko w wieku powyżej 5 r.ż. do ukończenia 18 r.ż.,
- 135 zł - na dziecko w wieku powyżej 18 r.ż. do ukończenia 24 r.ż.

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki, których przyznanie uwarunkowane jest posiadaniem prawa do zasiłku rodzinnego oraz spełnieniem dodatkowych kryteriów, określonych w przepisach prawa. Jednocześnie można pobierać kilka rodzajów dodatków. Dodatki do zasiłku rodzinnego to:

- dodatek z tytułu urodzenia dziecka – jednorazowo 1 000 zł,
- dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego – 400 zł miesięcznie,
- dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej – 95 zł,
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego – 90 zł i 110 zł,
- dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego – jednorazowo 100 zł,
- dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania:
 - na zamieszkanie - 113 zł miesięcznie,
 - na dojazd do szkoły – 69 zł miesięcznie,
- dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka – od 193 zł do 273 zł miesięcznie (w przypadku posiadania dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością).

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka – świadczenie przyznawane w wysokości 1 000 zł na każde urodzone dziecko. Świadczenie uzależnione jest od dochodu rodziny – przysługuje przy dochodzie do 1 922 zł na osobę w rodzinie. Zgodnie ze zmianą przepisów od listopada 2017 r. osoba deklarująca samotne wychowywanie dziecka musi mieć zasądzone alimenty od drugiego rodzica – zasady przyznawania tego świadczenia zrównano z dotychczas obowiązującymi w zasiłku rodzinnym.

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia więcej niż dwoje dzieci podczas jednego porodu – świadczenie ustalone przez Gminę Sosnowiec. Zgodnie z Uchwałą Nr 677/XXXVIII/2013 Rady Miejskiej w Sosnowcu z dnia 23 maja 2013 r. wysokość zapomogi wynosi 5 000 zł na każde dziecko. Zapomoga przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka bez względu na dochód, jeżeli zamieszkują na terenie Miasta Sosnowca co najmniej rok przed urodzeniem dzieci. Przyznanie zapomogi poprzedzone jest wizytą pracownika socjalnego w środowisku osoby uprawnionej. Wniosek o przyznanie zapomogi składa się w terminie do 12 miesięcy od dnia urodzenia się dzieci. W 2018 r. nie wypłacono żadnego świadczenia.

Świadczenie rodzicielskie – świadczenie przysługujące przez rok od urodzenia dziecka w przypadku, gdy matka dziecka nie jest uprawniona do zasiłku macierzyńskiego na podstawie innych przepisów. W określonych sytuacjach świadczenie przysługuje również opiekunom dziecka nie będącym biologicznymi rodzicami, np. opiekunowi faktycznemu dziecka, rodzicom zastępczym niezawodowym, rodzicom przysposabiającym. Świadczenie przysługuje w kwocie 1 000 zł miesięcznie, jest niezależne od dochodu.

Świadczenia opiekuńcze

- Zasiłek pielęgnacyjny – przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobom po 16 r.ż. z niepełnosprawnością w stopniu znacznym lub osobom niepełnosprawnym w stopniu umiarkowanym, jeżeli niepełnosprawność powstała przed 21 r.ż., a także osobom, które ukończyły 75 r.ż. Wysokość zasiłku zwiększono od listopada 2018 r. z kwoty 153 zł do kwoty 184,42 zł,
- Świadczenie pielęgnacyjne – przyznawane rodzicom, opiekunowi faktycznemu lub osobie zobowiązanej do alimentacji zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, którzy zrezygnowali z pracy i możliwości zatrudnienia na rzecz opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem lub osobą niepełnosprawną w stopniu znacznym. Według aktualnie obowiązujących przepisów świadczenie pielęgnacyjne przysługuje jedynie osobie spokrewnionej, opiekującej się osobą, której niepełnosprawność powstała przed 18 r.ż. lub przed 25 r.ż., ale w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej. W 2018 r. wysokość świadczenia wynosiła 1 477 zł,
- Specjalny zasiłek opiekuńczy - przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682), ciąży obowiązek alimentacyjny, nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, bądź rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki, bądź pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz

konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Prawo do zasiłku uzależnione jest od dochodu rodziny i przyznawane jest na okresy zasiłkowe. Przy ustalaniu prawa do zasiłku obowiązuje kryterium dochodowe jak przy zasiłku rodzinnym. Wysokość zasiłku wzrosła od listopada 2018 r. z 520 zł do 620 zł.

Tabela nr 18. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych w latach 2016 - 2018

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba uprawnionych
2016	8 413	17 549	12 078
2017	8 747	18 782	12 748
2018	9 015	2 0053	13 370

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

W 2018 r. ze świadczeń rodzinnych skorzystało 9 015 rodzin. Wypłacono 165 495 świadczeń dla 13 370 osób uprawnionych, na łączną kwotę 35 441 229 zł.

Tabela nr 19. Liczba wypłaconych świadczeń i wydatków w latach 2016 - 2018

Lp.	Wyszczególnienie	2016		2017		2018	
		Wydatki na świadczenia w zł	Liczba świadczeń	Wydatki na świadczenia w zł	Liczba świadczeń	Wydatki na świadczenia w zł	Liczba świadczeń
1.	Zasiłki rodzinne	6 854 340	61 904	7 887 957	68 564	8 653 488	76 202
2.	Dodatki do zasiłków rodzinnych	3 375 592	24 475	3 759 891	27 921	4 060 203	30 098
3.	Zasiłki rodzinne z dodatkami (1+2)	10 229 932	86 379	11 647 848	96 485	12 713 691	106 300
4.	Zasiłki pielęgnacyjne	6 712 416	43 872	6 764 283	44 211	7 064 353	44 643
5.	Świadczenia pielęgnacyjne	7 110 898	5 480	8 057 617	5 750	9 104 960	6 322
6.	Specjalny zasiłek opiekuńczy	259 077	501	342 753	663	279 837	534
7.	Świadczenia opiekuńcze (4+5+6)	14 082 391	49 853	15 164 653	50 624	16 449 150	51 499
8.	Razem (3+7)	24 312 323	136 232	26 812 501	147 109	29 162 841	157 799
9.	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	1 133 000	1 133	1 197 000	1 197	1 222 000	1 222
10.	Świadczenie rodzicielskie	3 726 232	3 806	4 929 261	5 139	5 056 388	5 285
11.	Razem świadczenia rodzinne (8+9+10)	29 171 555	141 171	32 938 762	153 445	35 441 229	164 306

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

2. Zasiłek dla opiekuna

Zasiłek przyznawany na podstawie ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U. 2017 poz. 2092) przysługuje osobom opiekującym się osobą niepełnosprawną, które uprzednio w związku ze zmianą przepisów utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego od dnia 1 lipca 2013 r. Wysokość zasiłku do października

2018 r. wynosiła 520 zł, a od listopada 2018 r. wzrosła do 620 zł. W 2018 r. wypłacono 574 zasiłki na łączną kwotę 307 128 zł. Z roku na rok maleje liczba uprawnionych do tego świadczenia z uwagi na brak możliwości składania nowych wniosków o to świadczenie.

3. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Przyznawane są osobom uprawnionym do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, w przypadku kiedy egzekucja alimentów jest bezskuteczna. Świadczenie przysługuje do ukończenia 18 r.ż., a w przypadku kontynuowania nauki w szkole do 25 r.ż., natomiast przy znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo, gdy dochód w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł netto. Świadczenie przyznawane jest na tzw. okres świadczeniowy trwający od października do końca września następnego roku w wysokości zasądzonych alimentów, jednak nie więcej niż 500 zł miesięcznie na dziecko.

Tabela nr 20. **Liczba rodzin korzystających ze świadczeń funduszu alimentacyjnego w latach 2016 – 2018**

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba uprawnionych
2016	1 548	4 713	2 000
2017	1 436	4 404	1 864
2018	1 302	4 143	1 690

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPS

Spadek kwoty i liczby wypłacanych świadczeń z funduszu alimentacyjnego jest uwarunkowany brakiem zmiany kryterium dochodowego uprawniającego do pobierania świadczenia od początku funkcjonowania ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, czyli od 2008 r. Corocznie wzrasta natomiast wysokość minimalnego oraz przeciętnego wynagrodzenia za pracę. Wzrost płacy minimalnej w 2018 r. do kwoty 2 100 zł brutto (1 530 zł netto) miesięcznie spowodował utratę prawa do świadczenia przez kolejne osoby, głównie samotnie wychowujące jedno dziecko. Dopiero ustawa z dnia 6 grudnia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy skuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych wprowadza nowe, podwyższone kryterium dochodowe – 800 zł na osobę w rodzinie, które będzie obowiązywało w kolejnym okresie świadczeniowym, czyli od października 2019 r.

Tabela nr 21. **Liczba przyznanych świadczeń i wydatków w zakresie świadczeń z funduszu alimentacyjnego w latach 2016 – 2018**

Wyszczególnienie	2016		2017		2018	
	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	8 544 416	20 646	8 083 695	19 644	7 246 806	17 509

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPS

4. Postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych

Dział Świadczeń Rodzinnych i Alimentacyjnych realizuje również zadania ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w zakresie prowadzenia działań wobec dłużników alimentacyjnych. W tym zakresie przepisy ustawy regulują sposób i tryb postępowania wobec dłużników alimentacyjnych, którego głównymi elementami są:

- ścisła współpraca gminy z komornikami w zakresie poprawy skuteczności egzekucji,
- poszerzenie uprawnień komornika w zakresie postępowania egzekucyjnego,
- zwiększenie kontroli sądów nad działalnością komorników,
- ułatwienie w procedurze złożenia wniosku o egzekucję alimentów,
- stałe sprawdzanie sytuacji finansowej dłużnika alimentacyjnego poprzez przeprowadzanie wywiadu alimentacyjnego i odebrania oświadczenia majątkowego,
- wpisanie dłużnika alimentacyjnego do rejestru dłużników w Krajowym Rejestrze Sądowym,
- aktywizacja zawodowa dłużników alimentacyjnych, w tym kierowanie do robót publicznych,
- możliwość zatrzymania prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego w przypadku, gdy uniemożliwia on przeprowadzenie wywiadu alimentacyjnego i złożenia oświadczenia majątkowego lub odmawia podjęcia pracy, do której został skierowany, albo się od niej uchyla.

W 2018 r. wezwanie do stawienia się celem odebrania oświadczenia majątkowego i przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego wystosowano do 1 081 dłużników alimentacyjnych, z czego zgłosiło się 206 osób, 47 osób zobowiązano do zarejestrowania się w Powiatowym Urzędzie Pracy jako osoba bezrobotna lub poszukująca pracy.

W 63 przypadkach poinformowano PUP o konieczności podjęcia działań aktywizujących zawodowo.

Wobec pozostałych prowadzone są dalsze elementy postępowania przewidzianego w ustawie, tj. wszczęto postępowanie dotyczące uznania za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, w pozostałych przypadkach podejmowane są inne działania zmierzające do ustalenia adresu dłużnika, wyjaśnienia powodów niestawienia, itp. Decyzje o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych wydano wobec 118 osób. Wydanie prawomocnej decyzji w tym zakresie umożliwi w dalszej kolejności skierowanie wniosku o ściganie dłużnika alimentacyjnego za przestępstwo niealimentacji i złożenie wniosku o odebranie prawa jazdy. W 2018 r. skierowano 17 wniosków o odebranie prawa jazdy oraz 40 zawiadomień do organów ścigania.

W tym miejscu należy nadmienić, iż zgodnie z obowiązującym od 1 czerwca 2017 r. brzmieniem Kodeksu karnego, obowiązek składania zawiadomień o niealimentacji za co najmniej 3 miesiące nałożono na organ przyznający zasiłek rodzinny lub świadczenia

z funduszu alimentacyjnego. Aktualnie zawiadomienia takie kierowane są do organów ścigania każdorazowo, kiedy w aktach sprawy znajdują się dokumenty świadczące o niewywiązywaniu się przez rodzica z obowiązku alimentacji dziecka.

5. Świadczenie wychowawcze - Program „Rodzina 500+”

W 2018 r. kontynuowano realizację rządowego Programu „Rodzina 500+”. W dalszym ciągu świadczenie na pierwsze dziecko uzależnione jest od dochodu rodziny – świadczenie przysługuje, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 800 zł netto miesięcznie lub 1 200 zł w przypadku rodziny wychowującej dziecko niepełnosprawne. Świadczenie na drugie i kolejne dzieci przysługuje niezależnie od dochodu rodziny. Od października 2017 r. wprowadzono jednak dodatkowe warunki przyznawania świadczeń rodzicom samotnie wychowującym dzieci – świadczenie przysługuje wyłącznie w przypadku, kiedy samotny rodzic posiada tytuł wykonawczy zobowiązujący drugiego rodzica do alimentów na dziecko. Wyjątkami są sytuacje, kiedy:

- drugi z rodziców dziecka nie żyje,
- ojciec dziecka jest nieznan,
- powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone,
- sąd zobowiązał jedno z rodziców do ponoszenia całkowitych kosztów utrzymania dziecka i nie zobowiązał drugiego z rodziców do świadczenia alimentacyjnego na rzecz tego dziecka,
- dziecko, zgodnie z orzeczeniem sądu, jest pod opieką naprzemienną obojga rodziców sprawowaną w porównywalnych i powtarzających się okresach.

Doprecyzowano opiekę naprzemienną – w takich przypadkach każdemu z rodziców przysługuje połowa świadczenia.

Świadczenie przysługuje na dziecko do ukończenia 18 r.ż. Istotnym jest fakt, iż zgodnie z definicją ustawową jako pierwsze uznaje się jedyne lub najstarsze dziecko w rodzinie w wieku do ukończenia 18 r.ż., w przypadku dzieci urodzonych tego samego dnia, miesiąca i roku, będących najstarszymi dziećmi w rodzinie w wieku do ukończenia 18 r.ż., pierwsze dziecko oznacza jedno z tych dzieci wskazane przez osobę wnioskodawcę. Prawo do świadczenia ustala się w okresach zasiłkowych trwających od pierwszego października do końca września następnego roku.

Zadanie od początku jego funkcjonowania realizuje w Ośrodku Dział Świadczeń Rodzinnych i Alimentacyjnych prowadzący postępowania w sprawie świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz w sprawie pomocy materialnej dla uczniów z terenu miasta.

Realizacja programu „Rodzina 500+” wymaga zaangażowania wielu pracowników.

Ogrom pracy potrzebnej do zrealizowania zadania najlepiej obrazuje liczba przyjętych wniosków o świadczenie wychowawcze w poszczególnych latach obowiązywania programu oraz liczba wydawanych w tych sprawach decyzji i wysłanych pism administracyjnych.

Tabela nr 22. **Liczba złożonych wniosków oraz wydanych decyzji i pism administracyjnych w sprawie świadczenia wychowawczego w latach 2016 - 2018**

Program „Rodzina 500+”	2016	2017	2018
Złożone wnioski, w tym:	11 913	11 948	11 791
elektronicznie	3 875	4 363	5 463
papierowo	8 038	7 585	6 328
liczba wydanych decyzji ¹	10 842	11 230	11 522
liczba pism administracyjnych ¹	10 084	10 407	8 597

¹ decyzje i pisma do w/w wniosków na nowy okres zasiłkowy

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

W okresie nasilenia przyjmowanych wniosków, tj. sierpniu i wrześniu Ośrodek umożliwił składanie wniosków o świadczenia nie tylko w siedzibie głównej, ale również w wybranych punktach na terenie miasta. Dużym zainteresowaniem cieszyła się możliwość złożenia wniosku poprzez internet – za pomocą aplikacji internetowych banków oraz poprzez platformę ePuap.

W 2018 r. w Sosnowcu ze świadczenia wychowawczego skorzystało 10 680 rodzin. Programem łącznie objęto 14 277 dzieci. Świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko otrzymało 5 512 rodzin, zaś dzieci uprawnionych było 5 637.

Tabela nr 23. **Kwota i liczba wypłaconych świadczeń wychowawczych w latach 2016 - 2018**

Wyszczególnienie	2016		2017		2018	
	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń
Świadczenie wychowawcze – „Rodzina 500+”	57 372 000	115 031	78 377 164	157 137	75 654 834	151 879

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

Spadek liczby wypłaconych świadczeń w 2018 r. w stosunku do roku poprzedniego wynika ze spadku liczby wnioskowanych i przyznanych świadczeń wychowawczych na pierwsze dziecko. Najprawdopodobniej ma to związek ze wzrostem wynagrodzeń i nie zmienionym kryterium dochodowym od 2016 r.

Podobnie jak w przypadku realizowanych od wielu lat świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego istnieje możliwość realizacji przyznanego świadczenia w formie rzeczowej lub w formie opłacania usług. Dotyczy to wyłącznie sytuacji, w których przyznane świadczenia są marnotrawione przez osobę je pobierającą. Każda uzyskana informacja o takiej sytuacji musi być potwierdzona przez pracownika socjalnego w drodze przeprowadzonego wywiadu środowiskowego. W 2018 r. dwie rodziny objęte były wypłatą świadczeń w formie rzeczowej.

Ponadto na prośbę dziewięciu rodzin część świadczeń przesyłana była bezpośrednio na

konto Miejskiego Zakładu Zasobów Lokalowych w Sosnowcu celem spłaty zadłużenia czynszowego.

6. Świadczenie „Dobry start”

Rządowy program „Dobry start” jest realizowany zgodnie z *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start”* wprowadzonym w życie 1 czerwca 2018 r. Świadczenie w wysokości 300 zł przysługuje raz w roku na rozpoczynające rok szkolny dzieci do ukończenia 20 r.ż., niezależnie od wysokości osiąganego dochodu. Dzieci niepełnosprawne uczące się w szkole otrzymują je do ukończenia przez nie 24 r.ż. Wnioski mogą być składane przez rodzica dziecka, opiekuna prawnego lub opiekuna faktycznego dziecka, a w przypadku dzieci przebywających w pieczy zastępczej¹ - rodzica zastępczego, osobę prowadzącą rodzinny dom dziecka lub dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Świadczenie „Dobry start” przysługuje wyłącznie dzieciom uczącym się w szkole (szkoła podstawowa, dotychczasowe gimnazjum, szkoła ponadpodstawowa i dotychczasowa szkoła ponadgimnazjalna, z wyjątkiem szkoły policealnej i szkoły dla dorosłych, szkoła artystyczna, w której jest realizowany obowiązek szkolny lub nauki, a także młodzieżowy ośrodek socjoterapii, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy). Program nie obejmuje natomiast dzieci realizujących przygotowanie przedszkolne w przedszkolu lub w szkole, a także studentów, uczniów szkół policealnych i uczniów szkół dla dorosłych.

Wnioski o świadczenie można było składać drogą elektroniczną już od 1 lipca 2018 r. za pomocą systemu teleinformatycznego wybranych banków krajowych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych lub poprzez portal Empatia, posiadając bezpieczny podpis elektroniczny lub podpis potwierdzony profilem zaufanym e-PUAP. Natomiast wnioski w formie papierowej przyjmowane były od 1 sierpnia 2018 r. we wszystkich punktach, w których przyjmowano wnioski o świadczenia rodzinne i wychowawcze. Termin składania wniosków w tym roku szkolnym upływał 30 listopada, wnioski złożone po tej dacie pozostawiono bez rozpatrzenia.

Przyznanie prawa do świadczenia nie wymaga wydania i doręczenia decyzji administracyjnej, są one wydawane jedynie w przypadku odmowy przyznania świadczenia, a także w sprawach nienależnie pobranych świadczeń. Osoby ubiegające się o świadczenie otrzymują informację o jego przyznaniu na podany we wniosku adres e-mail.

W 2018 r. z programu skorzystały 13 922 rodziny, a pomocą objęto 17 889 dzieci.

¹ Szczegółowe dane w Rozdziale X.3. Rodzinna piecza zastępcza.

Tabela nr 24. **Liczba przyznanych świadczeń i wydatków w zakresie świadczeń „Dobry start” w roku 2018**

Program „Dobry start”	2018
złożone wnioski, w tym:	14 477
elektronicznie	11 061
papierowo	3 416
liczba zakończonych postępowań¹	14 156

¹ na nowy okres zasiłkowy

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

7. Świadczenie „Za życiem”

W 2018 r. kontynuowano realizację *ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* w zakresie wypłaty jednorazowego świadczenia w wysokości 4 000 zł. Świadczenie przysługuje w przypadku urodzenia dziecka, u którego stwierdzono ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu. W 2018 r. wypłacono 10 takich świadczeń na łączną kwotę 40 000 zł.

8. Pomoc materialna dla uczniów

Pomoc materialna dla uczniów z terenu Sosnowca realizowana jest przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu zgodnie z *Uchwałą Nr 282/XXIII/2015 Rady Miejskiej w Sosnowcu*. W ramach tej pomocy można wyodrębnić następujące rodzaje świadczeń: stypendium szkolne oraz zasiłek szkolny.

Stypendium szkolne – przyznawane jest uczniom i słuchaczom znajdującym się w trudnej sytuacji materialno-bytowej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie w szczególności, gdy w rodzinie tej występuje jedna z przesłanek społecznych. Świadczenie przysługuje, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 514 zł na osobę w rodzinie. Od października 2018 r. kryterium dochodowe uległo zmianie i obecnie wynosi 528 zł.

Osoby uprawnione do świadczeń w formie stypendium szkolnego to:

- uczniowie szkół publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych dla młodzieży i dla dorosłych oraz słuchacze kolegiów pracowników służb społecznych – do czasu ukończenia kształcenia, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24 r.ż.,
- wychowankowie publicznych i niepublicznych ośrodków umożliwiających dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 16 ust. 7, a także dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, realizację odpowiednio obowiązku szkolnego i obowiązku nauki – do czasu ukończenia realizacji obowiązku nauki,

- uczniowie szkół niepublicznych nieposiadających uprawnień szkół publicznych dla młodzieży i dla dorosłych - do czasu ukończenia realizacji obowiązku nauki,
- wychowankowie publicznych i niepublicznych ośrodków rewalidacyjno – wychowawczych – do czasu ukończenia realizacji obowiązku nauki.

Wysokość stypendium szkolnego uzależniona jest od dochodu na osobę w rodzinie, sytuacji społecznej rodziny ucznia oraz okresu, na jaki przyznaje się stypendium szkolne. Zadanie realizowane jest na zasadzie zwrotu kosztów. Środki wypłaca się na podstawie faktur dostarczanych do Ośrodka za pośrednictwem szkół i na ich podstawie oblicza się kwotę, którą rodzic otrzyma na podany przez siebie rachunek bankowy.

Zasiłek szkolny - ma charakter uznaniowy i może być przyznany niezależnie od otrzymywanego stypendium w przypadku zaistnienia zdarzenia losowego powodującego przejściowo trudną sytuację materialną ucznia, przykładowo: nagła choroba, śmierć, kradzież, pożar lub inne zdarzenie nadzwyczajne i nieprzewidywalne. Wniosek należy składać w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od wystąpienia zdarzenia losowego. Maksymalna wysokość zasiłku szkolnego w roku szkolnym 2018/2019 wynosi 620 zł.

Tabela nr 25. **Liczba złożonych wniosków o przyznanie pomocy materialnej (rok szkolny – 2016/2017, 2017/2018 i 2018/2019)**

Wyszczególnienie	Liczba złożonych wniosków w roku szkolnym			Liczba przyznanych świadczeń w roku szkolnym		
	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Stypendia szkolne	996	1 001	871	856	789	670
Zasiłki szkolne	34	10	23	32	10	19

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

Tabela nr 26. **Kwota przyznanych świadczeń w latach 2016 - 2018**

Wyszczególnienie	Kwota świadczeń w zł		
	2016	2017	2018
Stypendia szkolne	998 416	1 146 163	1014539,05
Zasiłki szkolne	27 880	13 020	24 180

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

Tabela nr 27. **Liczba korzystających ze świadczeń w latach 2016 - 2018**

Wyszczególnienie	Liczba rodzin			Liczba uczniów otrzymujących świadczenie		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Stypendia szkolne	628	623	461	1 167	1 154	814
Zasiłki szkolne	18	19	18	47	42	39

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

IX. Dochodzenie należności i prowadzenie postępowań administracyjnych w zakresie stosowanych ulg

Dział ds. Należności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej realizuje zadania związane z dochodzeniem należności Ośrodka. Szczególnym celem Działu jest prowadzenie postępowań zmierzających do odzyskania należności Ośrodka, określonych na podstawie decyzji administracyjnych.

Powyższe należności można podzielić wg rodzaju ustaw, z jakich wynikają:

- nienależnie pobrane świadczenia rodzinne,
- nienależnie pobrane świadczenia z funduszu alimentacyjnego,
- nienależnie pobrane zaliczki alimentacyjne,
- nienależnie pobrane świadczenia wychowawcze,
- nienależnie pobrane dodatki mieszkaniowe,
- nienależnie pobrane świadczenia z pieczy zastępczej, nienależnie pobrane świadczenia z tytułu dodatku wychowawczego, odpłatność z tytułu pieczy zastępczej,
- nienależnie pobrane świadczenia z pomocy społecznej (zasiłki stałe, okresowe i celowe, odpłatność rodziców za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej, usługi opiekuńcze, odpłatność za pobyt w DPS),
- należności od dłużników alimentacyjnych.

Zadania są prowadzone między innymi w oparciu o przepisy ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. W tym celu wysyłane są upomnienia wzywające do zapłaty zaległości oraz tytuły wykonawcze, które przekazane do organu egzekucyjnego dają możliwość przymusowego ściągnięcia należności.

Tabela nr 28. Liczba wystawionych upomnień i tytułów wykonawczych z wyszczególnieniem rodzaju należności w 2018 r.

Lp.	Nazwa świadczenia	Liczba wystawionych upomnień	Liczba wystawionych tytułów wykonawczych
1.	Nienależnie pobrane świadczenia rodzinne	84	57
2.	Nienależnie pobrane świadczenia wychowawcze	57	32
3.	Nienależnie pobrany fundusz alimentacyjny	112	80
4.	Nienależnie pobrane dodatki mieszkaniowe	3	1
5.	Nienależnie pobrane świadczenia z pieczy zastępczej	1	1
6.	Nienależnie pobrane świadczenia z pomocy społecznej	96	98

Źródło: Dane DN – opracowanie własne DPS

Dochodzenie należności wobec dłużników alimentacyjnych następuje w drodze egzekucji sądowej prowadzonej przez komorników sądowych. W tym celu koniecznym jest wystawianie wniosku o przyłączenie bądź wszczęcie postępowania egzekucyjnego dla

każdego dłużnika, którego wierzyciel otrzymał prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego. W 2018 r. wydano 1 444 wnioski o przyłączenie do egzekucji sądowej oraz 13 wniosków o wszczęcie egzekucji sądowej.

Dział ds. Należności prowadzi analitykę należności Ośrodka dotyczącą m.in. egzekucji komorniczej realizowanej w stosunku do dłużników alimentacyjnych. Poniższa tabela przedstawia zarówno kwoty zwrócone osobiście przez dłużników alimentacyjnych, jak i odzyskane z egzekucji komorniczej. Z roku na rok rośnie kwota odzyskanych należności od dłużników alimentacyjnych. Rośnie również kwota należności wygaszanych ze względu na zgon dłużnika alimentacyjnego.

Tabela nr 29. **Kwoty wyegzekwowane od dłużników alimentacyjnych w latach 2016-2018**

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Kwoty zwrócone przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego	1 444 688	1 748 398	2 452 079
Umorzone należności od dłużników alimentacyjnych	45 950	41 829	85 075
Należności od dłużników, które wygasły w związku ze śmiercią dłużnika	971 660	1 694 543	2 378 898

Źródło: Dane DN – opracowanie własne DPS

W przypadku uzasadnionych okoliczności istnieje możliwość rozpatrzenia wniosku i wydania stosownej decyzji administracyjnej w zakresie udzielenia ulgi w spłacie zobowiązania. Ulga może być zastosowana w formie rozłożenia na raty, odroczenia terminu płatności bądź umorzenia należności.

Tabela nr 30. **Liczba wydanych decyzji w poszczególnych sprawach w 2018 r.**

Lp.	Nazwa świadczenia	Rozłożenie na raty	Odmowa rozłożenia na raty	Odroczenie terminu płatności	Odmowa odroczenia terminu płatności	Umorzenie	Odmowa umorzenie
1.	Nienależnie pobrane świadczenia rodzinne	74	0	4	2	0	13
2.	Nienależnie pobrane świadczenia wychowawcze	61	0	4	1	0	13
3.	Nienależnie pobrany fundusz alimentacyjny	39	0	1	0	0	4
4.	Nienależnie pobrana zaliczka alimentacyjna	0	0	0	0	0	0
5.	Nienależnie pobrane dodatki mieszkaniowe	0	0	0	0	0	0
6.	Nienależnie pobrane świadczenia z pieczy zastępczej	0	0	0	0	0	0
7.	Nienależnie pobrane świadczenia z pomocy społecznej	6	0	0	1	0	8

Lp.	Nazwa świadczenia	Rozłożenie na raty	Odmowa rozłożenia na raty	Odroczenie terminu płatności	Odmowa odroczenia terminu płatności	Umorzenie	Odmowa umorzenie
8.	Należności od dłużników alimentacyjnych	16	3	4	2	5	10

Źródło: Dane DN – opracowanie własne DPS

W 2018 roku złożone wnioski o udzielenie ulgi dotyczyły zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych, wychowawczych, z funduszu alimentacyjnego oraz należności od dłużników alimentacyjnych, rzadziej pomocy społecznej, pieczy zastępczej czy też dodatków mieszkaniowych. W większości przypadków badając sytuację materialną zobowiązanego ustalano możliwość spłaty zadłużenia, czego wynikiem są decyzje o odmowie umorzenia oraz rozkładające na raty spłatę zadłużenia. W kilku przypadkach dokonano umorzenia należności ze względu na uzasadnione okoliczności bytowe i zdrowotne rodziny, wykluczające możliwość spłaty należności.

X. Realizacja zadań w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej

1. Wspieranie rodzin z dziećmi w prawidłowym funkcjonowaniu

Zadania gminy w zakresie wspierania rodzin naturalnych w prawidłowym funkcjonowaniu oraz zadanie powiatu dotyczące zapewnienia dziecku zastępczej opieki instytucjonalnej w 2018 r. realizowało 15 asystentów rodziny, pedagog, pracownik socjalny oraz instruktor ds. kulturalno-oświatowych. Zadaniem ww. pracowników jest organizowanie wsparcia dla rodzin niewydolnych wychowawczo, w których istnieje potencjalne zagrożenie umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej, a także pomoc rodzicom, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej, w odzyskaniu zdolności prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo - wychowawczych tak, aby dziecko mogło powrócić do naturalnego środowiska rodzinnego.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej pomoc taka odbywa się przez pracę z rodziną – wsparcie w opiece i wychowaniu.

Działania te mogą być realizowane poprzez przydzielenie rodzinie asystenta, udzielanie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, zapewnienie usług opiekuńczych i specjalistycznych, organizowanie grup wsparcia lub grup samopomocowych, pomoc rodzin wspierających czy placówek wsparcia dziennego.

W 2018 r. wsparciem asystentów objęte były 272 rodziny z 521 dziećmi. Ze wszystkimi rodzinami zostały sporządzone indywidualne plany pracy poprzedzone rozszerzoną diagnozą. Asystenturą objęte zostały rodziny typowane przez pracowników socjalnych, często współpracującymi z kuratorami rodzinnymi, a 50 rodzin zostało zobowiązanych do współpracy z asystentem na mocy postanowienia sądu.

W zakresie realizacji planów pracy i w zależności od indywidualnych potrzeb rodzin asystenci:

- współpracowali z pracownikami socjalnymi – wszystkie 272 rodziny,
- współpracowali z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i kuratorem rodzinnym - 136 rodzin,
- współpracowali z grupą roboczą ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie – 15 rodzin,
- współpracowali z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz z Centrum Leczenia Uzależnień - 22 rodziny,
- udzielali pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych, uczyli ekonomicznego dysponowania budżetem domowym, informowali, pomagali i dopilnowywali uzyskania przysługujących rodzinom świadczeń, uświadamiali rodzinom hierarchię potrzeb bytowych i wydatków na ich zaspokojenie - 272 rodziny,
- motywowali członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych - 240 osób,
- udzielali pomocy w poszukiwaniu pracy zarobkowej - 202 osoby,
- udzielali pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym uczyli prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, wypełniania codziennych obowiązków związanych z prowadzeniem domu, utrzymywaniem czystości, podziałem obowiązków domowych pomiędzy różnych członków rodziny - 272 rodziny,
- udzielali pomocy w rozwiązywaniu problemów wychowawczych - 228 rodzin,
- udzielali wsparcia w zakresie potrzeb zdrowotnych dzieci poprzez osobisty kontakt z placówkami służby zdrowia - 95 rodzin,
- udzielali wsparcia dzieciom - 134 dzieci rozpoczęło zajęcia psychoedukacyjne prowadzone w poradniach pedagogiczno-psychologicznych oraz zajęcia prowadzone przez pedagoga MOPS,
- motywowali rodziców do utworzenia i udziału w zajęciach grupy wsparcia lub grupy edukacyjno-wspierającej - 134 osoby,
- współpracowali ze szkołami i przedszkolami - 236 rodzin,
- dokonywali okresowej oceny sytuacji każdej rodziny, której okres współpracy z asystentem wyniósł minimum 6 miesięcy (za okres od stycznia do grudnia 2018 r. sporządzono 424 oceny rodzin),
- sporządzali opinie o rodzinie na wniosek sądu - 69 opinii.

Z porad i konsultacji pedagogicznych skorzystały 32 rodziny. Łącznie przeprowadzono 331 konsultacji z rodzicami i opiekunami prawnymi dziecka. Stałą opieką pedagogiczną objętych zostało 29 dzieci. Z dziećmi przeprowadzono 282 indywidualnych zajęć wyrównawczych oraz usprawniających aparat mowy.

Asystenci wraz z pedagogiem zorganizowali grupę wsparcia i grupę edukacyjno-wspierającą. W 2018 r. odbyły się 22 spotkania, w których wzięło udział łącznie 37 osób.

W ramach wspierania rodzin biologicznych oraz na rzecz dziecka zostało zrealizowanych 7 projektów socjalnych. Realizowane projekty miały charakter edukacyjno-rekreacyjny, a także umożliwiły dzieciom organizację czasu wolnego zapewniając im jednocześnie poczucie bezpieczeństwa i właściwe warunki do zabawy i odpoczynku. Dzieci otrzymały odzież, zabawki, słodycze i napoje pozyskane od sponsorów.

2. Instytucjonalna piecza zastępcza

W przypadku braku współpracy ze strony rodziców, braku ich zgody i aktywności oraz stwierdzanych istotnych zaniedbań i nieprawidłowości w opiece, a także wychowaniu dzieci, koniecznym staje się odizolowanie dziecka od dotychczasowego środowiska wychowawczego poprzez umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo - wychowawczej.

W 2018 r. do sosnowieckich placówek skierowano 25 dzieci pochodzących z Sosnowca. Do placówek na terenie innych powiatów w 2018 r. zostało skierowanych 2 dzieci, które w tym samym roku zostały przeniesione do Sosnowca. Koszt utrzymania 11 dzieci, które w latach poprzednich zostały umieszczone poza Sosnowcem i w 2018 r. nadal tam przebywały wyniósł 470 295,65 zł.

Organizowanie opieki w placówkach opiekuńczo - wychowawczych jest zadaniem własnym powiatu finansowanym ze środków gminy i powiatu.

3. Rodzinna piecza zastępcza

Organizowanie opieki w rodzinach zastępczych należy do zadań własnych powiatu przy współfinansowaniu ze środków gminy. Zadanie to realizowane jest poprzez: pozyskiwanie nowych niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych, szkolenia kandydatów, kwalifikowania ich do funkcji rodzin zastępczych, a następnie zapewnienie pomocy i wsparcia w sprawowaniu pieczy zastępczej oraz dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci i rodzin zastępczych. W skład Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej realizującego zadanie w 2018 r. wchodziło 19 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, 1 specjalista, 2 pedagogów oraz 3 psychologów.

Tabela nr 31. Liczba dzieci objętych rodzinną pieczą zastępczą w latach 2016 – 2018 (stan na dzień 31 grudnia danego roku)

Rodzaj danych	2016	2017	2018
Rodziny zastępcze ogółem	282	270	260
Dzieci w rodzinach zastępczych	382	384	393
Spokrewnione rodziny zastępcze	214	206	192
Dzieci w rodzinach spokrewnionych	256	246	229
Niezawodowe rodziny zastępcze	50	45	46
Dzieci w rodzinach niezawodowych	62	60	58

Rodzaj danych	2016	2017	2018
Zawodowe rodziny zastępcze	16	16	19
Dzieci w rodzinach zawodowych	51	57	84
Rodzinny dom dziecka	2	3	3
Dzieci w rodzinnym domu dziecka	13	21	22

Źródło: Dane DRA – opracowanie własne DPS

W ciągu całego 2018 r. rodzinną pieczę zastępczą w mieście objętych było łącznie 426 dzieci i osób pełnoletnich, które przebywały w 282 rodzinach zastępczych.

W ramach promocji rodzicielstwa zastępczego i pozyskiwania kandydatów na rodziny zastępcze zorganizowano piknik dla rodzin zastępczych, na którym promowano ideę rodzicielstwa zastępczego wśród lokalnej społeczności. Dystrybuowano również ulotki, rozwieszano plakaty w miejscach publicznych, w tym w siedzibach jednostek pomocy społecznej na terenie miasta.

W zakresie naboru, kwalifikacji i szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i niezawodowej - realizowano autorski program szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe oraz zawodowe, który został zatwierdzony przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej na okres 5 lat (do 2019 r.). Po dokonaniu szczegółowej analizy sytuacji osobistej, rodzinnej, majątkowej oraz psychologicznej, na szkolenie skierowano 10 osób.

W zakresie tworzenia nowych rodzin zastępczych zawodowych przekształcono 2 rodziny zastępcze niezawodowe w rodziny zawodowe oraz pozyskano jedną z rodzinę zastępczą zawodową z terenu Sławkowa.

Rodzinom zastępczym i dzieciom umieszczonym w rodzinnej pieczy udzielano systematycznej i kompleksowej pomocy i wsparcia, a także specjalistycznego poradnictwa, terapii i szkolenia w ramach projektu konkursowego współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego „Rodzina działaniami silna”:

- zawarto umowę – zlecenie z wykwalifikowanym psychoterapeutą w zakresie prowadzenia superwizji grupowej tzw. Grupy Balinta dla osób pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub niezawodowej. Szkolenie to miało na celu podniesienie jakości sprawowania pieczy zastępczej, rozpoznaniu i uświadomieniu sobie przez uczestników własnych uczuć w kontakcie z dzieckiem umieszczonym w rodzinie zastępczej, ograniczeń i blokad emocjonalnych utrudniających budowanie prawidłowych relacji, zdobyciu umiejętności formułowania problemów, wieloaspektowego analizowania zaistniałych trudnych sytuacji, poznaniu siebie w relacji z innymi (27 osób).
- zawarto umowy – zlecenia na prowadzenie psychoterapii indywidualnej dla osób pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub niezawodowej (skorzystało 6 osób),

- zorganizowano szkolenie z lekarzem pediatrą z zakresu chorób wieku dziecięcego (12 osób),
- zorganizowano szkolenie z kuratorem zawodowym z zakresu kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (10 osób),
- cyklicznie odbywały się 2 razy w miesiącu zajęcia dla dzieci, m.in.: zajęcia sportowe, muzykoterapia, bajkoterapia, zajęcia teatralne (czas trwania każdych zajęć - ok. 1,5 h).

Ponadto rodziny zastępcze uzyskały wsparcie i pomoc:

- w formie cyklicznej grupy wsparcia (raz w miesiącu po ok. 3 h),
- w utrzymywaniu kontaktów dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi (w pomieszczeniu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej odbyło się 650 spotkań dla 69 rodziców lub dziadków biologicznych dzieci),
- w przygotowaniu rodzin i dzieci do procesu adopcyjnego: liczba zgłoszonych dzieci do ośrodków adopcyjnych – 28 (Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny - 20 dzieci, Diecezjalny Ośrodek Adopcyjny - 8 dzieci), liczba dzieci zaadoptowanych – 9,
- w przygotowaniu do powrotu dziecka do rodziców biologicznych – 13 dzieci powróciło do rodziców,
- opracowano lub zaktualizowano plan pomocy dziecku (sporządzono 195 dokumentów),
- udzielano wsparcia pełnoletnim wychowankom pieczy zastępczej, w tym udzielono pomocy w opracowaniu indywidualnych programów usamodzielnienia dla 45 wychowanków rodzin zastępczych.

W zakresie czynności kontrolnych pod kątem oceny prawidłowości funkcjonowania rodzin zastępczych i oceny sytuacji dziecka:

- sporządzono 676 okresowych ocen sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej,
- sporządzono 139 ocen funkcjonowania rodziny zastępczej określających zasoby i deficyty rodziny oraz zawierających zalecenia w zakresie poprawy funkcjonowania,
- z uwagi na niewydolność wychowawczą, problemy w komunikacji rodziny zastępczej z osobą w wieku adolescencji oraz postępującą demoralizacją wychowanka, 3 osoby zostały umieszczone w placówkach opiekuńczo - wychowawczych.

Od chwili wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, tj. od 2012 r., systematycznie wzrasta liczba rodzin zastępczych zawodowych. Dzięki stworzonemu systemowi szkoleń, wsparcia merytorycznego i finansowego rodzin zastępczych, obserwujemy duże zainteresowanie wśród rodzin mieszkających poza Sosnowcem, aby zostać rodziną zastępczą dla dzieci z terenu naszego miasta. Dzięki tym działaniom wszystkie małe dzieci mogą być umieszczane w rodzinach zastępczych, a nie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (wyjątki stanowią rodzeństwa w dużym przedziale wieku).

Rodzinom zastępczym mieszkającym w Sosnowcu wypłacono świadczenia na ogólną kwotę 4 376 943 zł, w tym:

- świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dzieci w rodzinie zastępczej - 3 851 096 zł,
- dodatki z tytułu niepełnosprawności dziecka – 46 595 zł,
- pokrycie wydatków związanych z potrzebami dziecka przyjmowanego do rodziny zastępczej – 76 147 zł,
- dofinansowanie do wypoczynku dziecka poza miejscem zamieszkania – 76 650 zł,
- świadczenie na pokrycie kosztów remontu i dofinansowanie do opłat mieszkaniowych dla rodzin zawodowych - 287 365 zł,
- świadczenie na pokrycie kosztów związanych ze zdarzeniem losowym - 33 090 zł,
- świadczenie na pokrycie niezbędnych i nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka lub funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka – 6 000 zł.

Ponadto, na każde dziecko w wieku do ukończenia 18 r.ż. umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej, wypłacono dodatek wychowawczy (500+) zgodnie z ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, która weszła w życie 1 kwietnia 2016 r. W ramach dotacji z budżetu Państwa wypłacono 3 989 świadczeń dla 326 dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na łączną kwotę 1 921 210 zł.

W ubiegłym roku po raz pierwszy realizowano rządowy program „Dobry start”. Jednorazowe świadczenie w wysokości 300 zł w związku z rozpoczęciem roku szkolnego przyznano dla 365 dzieci umieszczonych w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, na łączną kwotę 109 500 zł.

W rodzinach zastępczych na terenach innych powiatów w 2018 r. przebywało łącznie 78 dzieci pochodzących z Sosnowca, a ich koszt utrzymania wyniósł łącznie 961 952 zł. Natomiast w rodzinach zastępczych na terenie Sosnowca przebywało łącznie 63 dzieci pochodzących z innych powiatów. Powiaty te zwróciły do budżetu Urzędu Miejskiego w Sosnowcu koszty utrzymania dzieci na łączną kwotę 678 977 zł.

4. Świadczenia dla usamodzielniających się wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej

Procesem usamodzielnienia w 2018 r. objętych było łącznie 174 wychowanków pieczy zastępczej, w tym 112 wychowanków rodzin zastępczych i 62 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Pełnoletni wychowankowie obejmowani byli kompleksową pomocą w procesie usamodzielnienia. W ramach tych działań wychowankowie korzystali z:

1. pomocy na kontynuowanie nauki – 159 osób (103 osoby po rodzinach i 56 osób po placówkach),
2. jednorazowej pomocy na zagospodarowanie – 43 osoby (19 osób po rodzinach i 24 osoby po placówkach),

3. jednorazowej pomocy pieniężnej na usamodzielnienie – 20 osób (9 osób po rodzinach i 11 osób po placówkach),
4. pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym – 29 osób (6 osób po rodzinach i 23 osoby po placówkach).

Łączna kwota świadczeń wypłaconych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu usamodzielnianym wychowankom rodzin zastępczych w 2018 r. wyniosła 534 245 zł. Łączna kwota świadczeń wypłaconych usamodzielnianym wychowankom instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2018 r. wyniosła 295 239 zł.

5. Młodzież w projekcie konkursowym

Do udziału w projekcie konkursowym „*Tacy sami, bez ściany między nami*” realizowanym przez MOPS, a współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego zostało wybranych 27 wychowanków rodzin zastępczych i placówek. Młodzież w wieku od 18 do 25 lat uczestniczyła w treningu efektywnego uczenia, warsztatach motywacyjno-psychologicznych, kursie prawa jazdy kat. B, indywidualnym spotkaniu z specjalistą ds. reintegracji zawodowej, a znajdujący się w trudnej sytuacji finansowej otrzymali dodatkową pomoc pieniężną. Pracownicy Działu ds. Rodzin podejmowali działania związane z przeprowadzaniem wywiadów środowiskowych, poradnictwem, motywowaniem, informowaniem, a także z procedurą kontraktu socjalnego.

6. Pomoc realizowana na podstawie ustawy o pomocy społecznej

Dział ds. Rodzin i Asysty Rodzinnej, a od 1 grudnia 2018 r. Dział ds. Rodzin udziela pomocy także wychowankom opuszczającym placówki i ośrodki (inne niż placówki opiekuńczo – wychowawcze), które ujęte są w ustawie o pomocy społecznej, np.: dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalne ośrodki wychowawcze i szkolno - wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii i młodzieżowe ośrodki wychowawcze. Procesem usamodzielnienia w 2018 r. objętych było łącznie 17 wychowanków takich instytucji. Wychowankowie skorzystali z:

- pomocy na kontynuowanie nauki – 17 osób,
- pomocy na usamodzielnienie – 6 osób,
- pomocy rzeczowej na zagospodarowanie – 3 osoby,
- pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym – 2 osoby.

Łączna kwota świadczeń wypłaconych usamodzielnianym wychowankom ww. ośrodków wyniosła 72 951 zł.

Oprócz pomocy finansowej wychowankowie obejmowani byli wsparciem w procesie usamodzielnienia, które dotyczyło głównie pomocy w:

- opracowaniu i realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia – 17 osób,

- dokonywaniu zakupów w ramach pomocy rzeczowej na zagospodarowanie – 3 osoby,
- uzyskaniu wykształcenia (motywowanie, monitorowanie sytuacji szkolnej, współpraca z placówkami oświatowymi) - 17 osób.

XI. Potrzeby Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej na 2019 r.

Potrzeby finansowe związane z realizacją zadań MOPS, które nie znajdują zabezpieczenia w planie budżetowym na 2019 r. dotyczą:

1. Prognozowanych kosztów, jakie gmina poniesie za pobyt mieszkańców Sosnowca, umieszczonych w domach pomocy społecznej poza terenem miasta.

W DPS poza terenem miasta przebywało 328 osób (wg stanu na 31 grudnia 2018 r.). Obecnie na umieszczenie oczekują 123 osoby. Rocznie w DPS poza terenem miasta umieszcza się kilkadziesiąt osób, natomiast tylko kilkanaście odchodzi z placówek (rezygnacje, zgony).

Liczba osób przebywających w DPS poza terenem miasta, za które gmina ponosi odpłatność ma stałą tendencję wzrostową. Ponadto rokrocznie zwiększają się średnie miesięczne koszty utrzymania mieszkańców w DPS, co również powoduje zwiększenie wydatków gminy. Należy podkreślić, iż z uwagi na stały proces starzenia się społeczeństwa, co potwierdzają dane demograficzne, liczba osób wymagających całodobowej opieki będzie systematycznie wzrastać. Plan finansowy na rok 2019 wynosi 9 585 040 zł.

2. Potrzeb na środki z dotacji celowej budżetu państwa

Obecnie potrzeby na środki przekazywane z dotacji celowej budżetu państwa występują w zakresie:

- zasiłków stałych,
- zasiłków okresowych,
- realizacji programu „Posiłek w szkole i w domu”,
- ryczałtowego dodatku energetycznego,
- świadczeń wychowawczych.

Środki z dotacji przekazywane są transzami. Na bieżąco składane jest zapotrzebowanie do Wojewody Śląskiego uwzględniające weryfikację występujących potrzeb na wypłatę wymienionych powyżej świadczeń.

3. Potrzeb na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej

Potrzeby dotyczące dofinansowań ze środków PFRON są znacznie większe niż otrzymywane na ten cel fundusze, co skutkuje niewystarczającymi środkami na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej. Na dzień 8 marca 2019 r. ze środków PFRON Ośrodek jest w stanie zabezpieczyć: 172 z 351 złożonych wniosków na dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych, 12 z 18 wniosków na dofinansowanie do likwidacji barier technicznych, 28 z 62 wniosków na dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych,

14 z 20 wniosków na dofinansowanie do likwidacji barier w komunikowaniu się, 5 z 7 wniosków do dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych oraz 405 z szacowanych 750 wniosków na dofinansowanie zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych oraz sprzętu rehabilitacyjnego.

4. Bezpieczeństwa danych osobowych

W związku z koniecznością podniesienia standardów bezpieczeństwa informacji, w tym danych osobowych, niezbędne jest wyposażenie pracowników Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej zatrudnionych w zadaniowym systemie czasu pracy w sprzęt służbowy – laptop, umożliwiający przetwarzanie informacji związanych z wykonywaną pracą w sposób zapewniający ochronę danych osobowych. Korzystanie z laptopów odpowiednio zabezpieczonych przed szkodliwym oprogramowaniem, jak również przed nieautoryzowanym ujawnieniem danych osobowych, zapewni wyższy poziom bezpieczeństwa dla przetwarzanych danych wrażliwych. Zakup sprzętu dla koordynatorów pieczy zastępczej jest uzasadniony wdrażaniem w Ośrodku *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych* oraz uchylecia dyrektywy 95/46/WE wymaga dokonania takich zakupów. W chwili obecnej Zespół dysponuje 8 laptopami, a potrzeba ich jeszcze 10.

5. Potrzeb lokalowych

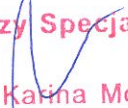
W ostatnich latach zwiększa się liczba zadań nakładanych na Ośrodek, a co za tym idzie konieczność obsługi większej liczby interesariuszy i składanych przez nich wniosków. Aby sprostać sprawnej obsłudze nowych zadań niezbędne jest zabezpieczenie dodatkowych etatów na okres zasiłkowy, ale również zapewnienie wystarczającej bazy lokalowej, spełniającej wymogi BHP oraz pozwalającej zapewnić przestrzeganie RODO. Obecnie w Ośrodku brakuje pomieszczeń na potrzeby przechowywania rosnącej z dnia na dzień dokumentacji bieżącej i archiwalnej, brakuje także pomieszczenia magazynowego.

W związku z zapowiedzią zmian w ustawie o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (program „Rodzina 500+”), dotyczących przyznawania świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko, sytuacja lokalowa Ośrodka ulegnie dalszemu pogorszeniu.

Sporządził:

Specjalista

mgr Emilia Patrańska

Starszy Specjalista

mgr Karina Moryś

Sprawdził:

Kierownik
Działu Pomocy Środowiskowej

mgr Małgorzata Łuckoś

Zatwierdził:

DYREKTOR
Miejskiego Ośrodka
Pomocy Społecznej

mgr Monika Holewa